Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана

№ 275 (13591)
1971 оной ноябриин 20, суббото

Сэн 2 мүнгэн

еспубликын ҮНДЭЛЭЛЭЙ САМБАР

ургадые түлжүүлхэ, нооһо абаха ба гүрэндэ ху- ха талаар колхоз, совхозуудай социалис мүры- дүн хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, ССР-эй Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет эдэ нуудые республикын Хүндэлэлэй самбарта ха- а тогтоол абаа:

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГАЙ ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ,
АР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГАЙ «РОДИНА» КОЛХОЗ.

71 ондо оооһо таряа ургуулжа абаха, гүрэндэ ху- ха талаар аймагуудай Бүхэроссин социалис мү- ндэ эрхим үрэ дүн туйлаһанай түлөө КПСС-эй ой бюрогой, БурАССР-эй Министрнүүдэй Сове- облпрофсоведэй тогтоолоор эдэ аймагууд республи- Хүндэлэлэй самбарта оруулагдаа:

Мухар-Шэбэрэй

Зэдын

Бэшүүрэй

Кабанскын

Улаан-Үдын

Хяагтын

71 ондо оооһо таряа ургуулжа абаха, гүрэндэ даха талаар колхоз, совхозуудай Бүхэроссин со- к мүрысөөндэ эрхим үрэ дүн туйлаһанай түлөө -эй обкомой бюрогой. БурАССР-эй Министрнүү- оведэй, облпрофсоведэй тогтоолоор эдэ ажахынууд бликын Хүндэлэлэй самбарта оруулагдаа.

АР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГАЙ «РОДИНА» КОЛХОЗ.
МУХАР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГАЙ «КОММУНИЗМ КОЛХОЗ,

АР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГАЙ «ИСКРА» КОЛХОЗ,

ХЯАГТЫН АЙМАГАЙ РАНЖУРОВАЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ,

ЗЭДЫН АЙМАГАЙ ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ,

ЗЭДЫН АЙМАГАЙ XX ПАРТСЪЕЗДЫН НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ,

ЭДЫН АЙМАГАЙ ДОРЖО БАНЗАРОВАЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ.

БЭШҮҮРЭЙ АЙМАГАЙ КАЛИНИНАЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ,

СЭЛЭНГЫН АЙМАГАЙ КАРЛ МАРКСЫН НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ,

ТҮНХЭНЭЙ АЙМАГАЙ ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ,

ЛААН-ҮДЫН АЙМАГАЙ «МАЯК» КОЛХОЗ,
ЭДЫН АЙМАГАЙ БОРЬЁОГОЙ СОВХОЗ
БАНСКЫН АЙМАГАЙ БАЙГАЛАЙ СОВХОЗ,
ЭШҮҮРЭЙ АЙМАГАЙ БЭШҮҮРЭЙ СОВХОЗ

ЛААН-ҮДЫН АЙМАГАЙ ИВАЛГЫН ОПХ.

ондо үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ, шанарыень лүүлхэ талаар колхоз, совхозуудай социалис мүры- дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бю- БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсо- эдэ ажахынуудые республикын Хүндэлэлэй самбар- уулха гэһэн тогтоол абаа:

ЭЖЭНГЫН АЙМАГАЙ ХУДАНАЙ СОВХОЗ
УХАР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГАЙ «ЗАГАНСКИЙ» КОЛХОЗ,

ЯАГТЫН АЙМАГАЙ «РОДИНА» КОЛХОЗ,
БЭШҮҮРЭЙ АЙМАГАЙ КАЛИНИНАЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ,
СЭЛЭНГЫН АЙМАГАЙ ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ,

ЗЭДЫН АЙМАГАЙ «МИР» КОЛХОЗ.

КПСС-эй обкомдо, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, облпрофсоведтэ

1971 ондо оооһо таряа абаха, гүрэндэ худалдаха талаар аймагуудай Бүхэроссин социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай

Оооһо таряа ургуулан абаха, гүрэндэ худалдаха талаар аймагуудай Бүхэроссин социалис мүрысеенэй дүнгүүдые хаража үзэад, КПСС-эй обкомой бюро, БурАССР-эй Министрнүүдэй Совет болон облпрофсовет тусхай тогтоол абаа.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг, 5000 түхэриг мүнгэн шан МУХАР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГТА (КПСС-эй райкомой секретарь Г. М. Конев, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Ц. О. Цыбиков, хүдөө ажахын управлениин начальник М. А. Спиридонов, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь Ю. Ш. Парпаев, профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ Г. Я. Щепин) олгогдобо. Энэ аймаг оооһо таряанай ургаса дээшэлүүлхэ, тэрэниие ехээр абаха, худалдаха талаар эрхим үрэ дүн туйлаһан байна.

«Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдтэ толилогдодог республикын Хүндэлэлэй самбарта Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Бэшүүрэй, Кабанскын, Улаан-Үдын болон Хяагтын аймагууд оруулагдаха болоо.

●

1971 ондо оооһо таряа абаха, гүрэндэ худалдаха талаар республикын колхоз, совхозуудай Бүхэроссин социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай

Оооһо таряа абаха, худалдаха талаар республикын колхоз, совхозуудай Бүхэроссин социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, БурАССР-эй Министрнүүдэй Совет болон облпрофсовет тусхай тогтоол абаа.

Оооһо таряа абаха, гүрэндэ худалдаха талаар эрхим үрэ дүн туйлаһанай түлөө РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг 1500 түхэриг мүнгэн шантайгаар эдэ колхоз, совхозуудта олгогдоо гэбэл:

— **Мухар-Шэбэрэй аймагай «Родина» колхоздо,**
— **Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхоздо,**
— **Хяагтын аймагай «Родина» колхоздо,**
— **Улаан-Үдын аймагай Ивалгын ОПХ-да,**
— **Зэдын аймагай Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо,**
— **Зэдын аймагай Борьёогой совхоздо,**
— **Бэшүүрэй аймагай Бэшүүрэй совхоздо,**
— **Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо.**

«Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдтэ толилогдодог **республикын Хүндэлэлэй самбарта** эдэ ажахынууд харуулагдаха болоо гэбэл: «Мухар-Шэбэрэй аймагай «Родина», «Коммунизм» болон «Искра» колхозууд, Хяагтын аймагай «Родина» ба Ранжуровай нэрэмжэтэ, Зэдын аймагай XX партсъездын, Ленинэй болон Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозууд, Бэшүүрэй Калининай нэрэмжэтэ, Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ, Түнхэнэй Ленинэй нэрэмжэтэ болон Улаан-Үдын «Маяк» колхозууд; мүн Борьёогой, Байгалай, Бэшүүрэй совхозууд болон Ивалгын ОПХ харуулагдаха байна.

●

1971 ондо үбһэ абаха, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар республикын колхоз болон совхозуудай социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай

Үбһэ ехээр абаха, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар республикын колхоз болон совхозуудай социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, БурАССР-эй Министрнүүдэй Совет болон облпрофсовет тусхай тогтоол абаа.

КПСС-эй обкомой, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан туг 500 түхэриг мүнгэн шантайгаар Хэжэнгын аймагай Худанай совхоздо (совхозой директор Ц-Д. Н. Лодоев, парткомой секретарь Д. Б. Борбоев, ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь Ч-Х. Б. Цыренбазарова, рабочкомой түрүүлэгшэ Г. Ш. Шаралдаев) олгогдоо. Энэ совхоз сабшалангай ургаса нилээд дээшэлүүлжэ, үбһэ ехээр абаһан байна.

Сабшалангай ургаса дээшэлүүлжэ, үбһэ ехэ абаһанай түлөө 400 түхэригэй хоёрдохи зэргын мүнгэн шан Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхоздо (колхозой түрүүлэгшэ В. И. Петров, парткомой секретарь И. П. Красиков, ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь Н .С. Иванов, профкомой түрүүлэгшэ Х. Х. Иванов) үгтэхэ болоо.

«Правда Бурятии» болон «Буряад үнэн» газетэнүүдтэ толилогдодог республикын Хүндэлэлэй самбарта Хэжэнгын аймагай Худанай совхоз, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский», Хяагтын аймагай «Родина», Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ, Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ болон Зэдын аймагай «Мир» колхозууд харуулагдаха байна.

КПСС-эй обкомдо, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ болон облпрофсоведтэ

1971 ондо тэжээл абалгые дээшэлүүлхэ, шанарыень һайжаруулха талаар аймагуудай социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай

Тэжээл ехээр бэлэдхэхэ, шанарыень һайжаруулха талаар аймагуудай социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, БурАССР-эй Министрнүүдэй Совет болон облпрофсовет тусхай тогтоол абаа.

КПСС-эй обкомой, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан туг, 3000 түхэригэй нэгэдэхи зэргын мүнгэн шан **Захааминай аймагта** (КПСС-эй райкомой секретарь **Н. Б. Михеев**, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ **К. М. Шурыгин**, хүдөө ажахын управлениин начальник **Ц. Д. Гырылов**, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь **В. К. Старицын**, профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ **Г. Б. Гончаров**) олгогдобо.

КПСС-эй обкомой, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан туг, 1500 түхэригэй хоёрдохи зэргын мүнгэн шан эдэ хоёр аймагта олгогдоо гэбэл:

— **Хяагтын аймагта** (КПСС-эй райкомой секретарь **Е. Ф. Елизов**, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ **Б. Б. Базаров**, хүдөө ажахын управлениин начальник **А. А. Никитин**, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь **Н. Д. Батомункуев**, профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ **Д. Н. Гармаев**);

— **Хэжэнгын аймагта** (КПСС-райкомой секретарь **Б. Д. Ангархаев**, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ **Г. С. Сангадиев**, хүдөө ажахын управлениин начальник **И. П. Перфильев**, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь **В. Т. Тугдумов**, профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ **Д. О. Ямпилов**).

Елизавета Михайловна Золотухина Улаан-Үдын трикотажна фабрикада үнинэй хүдэлдэг юм.

Тэрэ наймадахи түсэбтэ табан жэлэйнгээ даабари хахад жэлээр урид дүүргээ һэн.

Елизавета Михайловна — түрүү мэргэжэлтэ, парткомой гэшүүн.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

РЕСПУБЛИКЫН АЙМАГУУДАЙ ГҮРЭНДЭ МЯХА, ҺҮ ХУДАЛДАХА, ТУШААХА ЖЭЛЭЙНГЭЭ ТҮСЭБЫЕ ХЭР ДҮҮРГЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАЙНЬ

1971 ОНОЙ НОЯБРИИН 16-най МЭДЭЭН

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Мяхан	һүн
Баргажанай	76	116
Баунтын	80	88
Бэшүүрэй	73	92
Зэдын	85	99
Яруунын	75	84
Загарайн	76	90
Захааминай	98	97
Кабанскын	92	96
Хэжэнгын	62	91
Хурамхаанай	72	105
Хяагтын	93	99
Мухар-Шэбэрэй	83	92
Ахын	94	143
Прибайдалиин	82	88
Хойто-Байгалай	76	211
Сэлэнгын	89	86
Түнхэнэй	66	89
Улаан-Үдын	83	91
Хориин	81	99,5
Республика бүхыдөө	83	94

АЖАЛАЙНЬ ЖУРАМ ҺУЛА

Түрүү ажахынууд мүнөө үедэ хүрэнгынгөө оооһо таряа үни сэбэрлэжэ, хадагаланхай. Хүрэнгын оооһо саг болзортонь һайн шанартайгаар арилгажа хаабал, хойто жэлдэ үндэр ургаса хүряагдажа абтаха юм гэжэ таряашад һайн мэдэдэг гээшэ. Энэ шухала хүдэлмэриие эмхи гуримтайгаар ябуулжа, оооһо таряагаа сэбэрлэһэн ажахынууд Кабанскын аймагта яһала олон. Ерэхэ жэлдэ таригдаха хүрэнгынгөө оооһые Шергинэй, Оймороой совхозууд бүри октябрь һарада сэбэрлэжэ дүүргэһэн байна. Тус ажахынуудай таряашад үрэһэнэйнгөө оооһо сэбэрлэлгэдэ гол анхаралаа табижа, һайн шанартайгаар саг болзортонь хаажа абаа.

Энэ шухала хэрэг Байгалай совхоздо хэр ябуулагдажа байнаб гэжэ һонирхоһон байнабди. Үрэһэнэй оооһоной хэр арилгагдажа байһан тухай отделениин конторододо һонирхобобди.

— Шэниисээ ойрын хоёр-гурбан хоногой туршада сэбэрлэжэ дүүргэхэбди. Обёосоо сэбэрлэжэ дүүргээбди, — гэжэ конторододо манийе найдуулһан байха юм.

Гүрэнэй лабораторидо эльгээгдэһэн 1444 центнер горохой үрэһэн тарилгынгаа шанараар муу гэжэ элирүүлэгдэһэн. Эндэхи хүдэлмэришэд энэ үрэһээ үшөө дахин сэбэрлэхэ юм.

Ажахыда үрэһэ арилгаха, хатааха тусгаар бригада звенонуудые табяагүй. Ажал хүдэлмэриеэ хоёр халаанай туршада мүнөөшье болотор эмхидхэгдээгүй байһаар. Ажалай журамай һула дээрэһээ нэгэ зарим хүдэлмэришэд һанаа амар архидаад ябашахашье ушар эндэ тохёолдоно. Ажалдаа хэдэн часаар гээгдэхэ ябадалнууд тухай эндэ хэлэһэнэйшье үлүү.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд ушарһан дутуу дундануудаа дары усадхажа, үрэһэ сэбэрлэлгэдэ тусгаар звено, бригадануудые табижа, үлэгшэ сагта үрэһээ һайн шанартайгаар хааха зорилго ажалшадайнгаа урда табиха болоно бшуу.

А. ХАЛТУЕВ.
Кабанскын аймаг.

ЭНЭ ТАСС ҺОНИН

БРЕЖНЕВ МОХАМЕД СИАД БАРРЕТЭЙ УУЛЗАБА

эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев Сомакратическа Республикын Верховно революционно соведэй генерал Мохамед Сиад Барре гэгшые бараалхаба. зурхэнэй, хани халуун оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдэ совет-сомалиин харилсаанай саашанхи хүгжэлтын, мүнөө схоорондын шухала асуудалнууд зүбшэгдэбэ. Тэрэшэлэн хи национальна-сүлөөрэлгын, хүдэлөөнэй болон империалониализмда эсэргүүгээр тэмсэжэ байгаа түрүү үзэлтэй й нэгэдэлэй асуудалнуудаар һанал бодолоо зүбшэлдэбэ.

Эрдэм наукын һайндэр

БААТАР. (ТАСС). Эрдэм ын эмхинүүдэй байгуулаг- жэлэй, МНР-эй Наука- адемиин 10 жэлэй ой орондо үргэнөөр тэмдэг- Энэ гайхамшагта ойдо зо- һан Наукануудай акаде- баярай сесси Улаан- ноябриин 18-да болобо. рэ МНРП-гэй ЦК-гай секретарь, МНР-эй Ми- рэй Соведэй Түрүүлэг- Цеденбал үгэ хэлээ. Эр- а республикын эрдэм ын эмхинүүдэй хүдэлмэ- рэ хандаһан МНРП-гэй а Комитедэй ба МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй амаршалгын бэшэгые тэрэ уншаа.

Монголой эрдэм наукын хүгжэлтэ ба гол зорилгонууд тухай сесси дээрэ МНР-эй Наукануудай академиин президент академик Б. Ширендыб элидхэл хээ.

***

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). «Монголой эрдэм наукын 50 жэл» гэһэн выставкэ Улаан-Баатарта нээгдэбэ. Энэ выставкэ республикын эрдэм-шэнжэлгын эмхинүүдэй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ба МНР-эй Наукануудай академиин 10 жэлэй ойдо зорюулагданхай.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гаргаһан Указай ёһоор, Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зэргэдэ болзорһоо гадуур алба хэжэ байдаг бүлэгэй оронд прапорщигууд ба мичманууд гэһэн шэнэ бүлэг бии болгогдобо. Сэрэгэй алба хэдэг энэ бүлэгтэ зорюулагдажа, сэрэгэй шэнэ нэрэ зэргэнүүд бии болгогдоо гэбэл: Совет Армида, далайн эрье шадарай частьнуудта, Далайн-Сэрэгэй Флодой авиацида, хилэ хамгаалгын ба дотоодын сэрэгүүдтэ—прапорщик корабльнууд, онгосонууд дээрэ, Далайн-Сэрэгэй Флодой дайшалхы хангалгын эрье шадарай частьнуудта, далайн хилэ хамгаалдаг сэрэгүүдэй частьнуудта — мичман гэһэн нэрэ зэргэнүүд олгогдохо. Корабль, онгосо дээрэхи, ВМФ-гэй эрье шадарай дайшалхы частьнуудай ба далайн хилэ сахидаг частьнуудай старшинануудта — мичман гэжэ сэрэгэй нэрэ зэргын оронд корабельна ахамад старшина гэһэн сэрэгэй нэрэ зэргэ олгогдохо болобо.

Прапорщигууд ба мичманууд бага нэрэ зэргэ[illegible] офицернүүдэй погоной түһөөтэй погонуудые зүүхэ, тэдэнь ялагар зуруудгүй байха. Тэрэшэлэн погоной дундуурхи зурууд дээрэ хоёр бишыхан одод зүүгдэхэ, алба хэдэг сэрэнэйнь илгаае зааһан тусхай гэмдэгтэй петлицэтэй байха.

Прапорщигууд, мичманууд, эдэнэй бүлэнэр болзорһоо гадуур үлэһэн сэрэгэй алба хаагшадта, тэдэнэй бүлэнэртэ зорюулжа, СССР-эй хуулияар хараалагдаһан эрхэнүүд, хүнгэлэлтэнүүдые хэрэглэхэ болоно.

Офицерэй нэрэ зэргэгүй сэрэгэй албанайхид, сэрэгэй уялгатай хүнүүд һайн дураараа прапорщигууд ба мичманууд боложе сэрэгэй албанда ябтаха байна. Болзорһоо гадуур сэрэгтэ алба хэжэ байһан аад, прапорщик ба мичман гэһэн нэрэ зэргэтэйгээр албаяа үргэлжэлүүлхэ хүсэлөө элирхэйлээгүй сэрэгэй албатад, тогтоогдоһон гуримай ёһоор албанайнгаа саг болзорой дүүрэтэр, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ албаяа үргэлжэлүүлхэ байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указтай тааралдуулан, ССР Союзай Союзай Министрнүүдэй Совет прапорщик ба мичмануудай сэрэгэй албан тухай дүрим баталаа.

Прапорщигууд ба мичманууд тухай Указ 1972 оной январиин 1-һээ СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ хүсэндөө орохо.

БКП-гэй ЦК-гай тогтоол

СОФИ. (ТАСС). Ажалшадай экономическа һуралсалые һайжаруулха тухай тогтоол БКП-гэй ЦК баталан абаба. Хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, хүдэлмэришэдэй ба кооператорнуудай экономическа һуралсалые, эрдэм мэргэжэлые ба хүмүүжэлые һайжаруулга, хадаа бүхы хүн зоной марксистско-ленинскэ бэлэдхэлэй тон шухала хубинь, хүгжэнги социалис общество байгуулалсажа, экономикые эрид дээшэлүүлгэдэ ажалшадай эдэбхи үүсхэл дэбэрүүлгын шиидхэхы эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн гэжэ тэрэ тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Бүхэевропын зүблөө зарлалга—сагаймнай эрилтэ

Аюулгүйн ба харилсаа холбооной асуудалаар Бүхэевропын зүблөөе ойрын сагта зарлаха хэрэгые эдэбхитэйгээр дэмжэжэ байһанаа Европын үргэн олониитэ мэдүүлнэ. Европые амгалан түбииэбтэй энэтэй зэргэ оршодог гүрэнүүдэй түби болгохын түлөө тэмсэлэй шэнэ шата эхилбэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн нүхэр Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Францида айлшалалгын дүнгүүдые Бүхэевропын зүблөө зарлаха хэрэгтэ тон шухала алхам болоо гэжэ олохон гүрэнүүдэй политическэ ба ниитын ажал ябуулагшад тооложо байһанаа элирхэйлнэ. Зүблөөндэ бэлэдхэлые хурдадхаха, тиин зүблөөе 1972 ондо зарлаха тухай совет-француз хараа бодол илангаяа халуунаар дэмжэгдэнэ. Олон тоото политическэ партинууд, профсоюзна, залуушуулай, эхэнэрнүүдэй, шажанай тала баригшадай болон бусад олониитын эмхинүүд Бүхэевропын зүблөө зарлалгые дэмжэхэһээ гадна, энэ хэрэгые ойротуулха талаар бодото алхамуудые хэнэ.

Олохон оронуудта бэлэдхэлэй комитедүүд, үүсхэхы бүлгэмүүд байгуулагдажа, хүдэлмэреэ эхилэнхэй, Бүхэевропын зүблөө зарлалгые дэмжэһэн олониитын хабаадалгатай митингнүүд ба конференцинүүд үнгэргэгдэнэ.

ФКП-гэй БА ИКП-гэй ХАМТЫН МЭДҮҮЛГЭ

ПАРИЖ. (ТАСС). ИКП-гэй Генеральна секретариин орлогшо Э. Берлингуэр толгойлогшотой Италиин Коммунис партиин делегаци ФКП-гэй Генеральна секретариин орлогшо Ж. Марше толгойлогшотой Францийн Коммунис партиин делегацитай байгша оной ноябриин 16—17-до Парижда уулзаһан байна.

Уулзалга аха дүүгэй хани барисаанай, сэхэ шууд ба үгээ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрөө гээд ФКП-гэй ба ИКП-гэй хамтын мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

Социальна ба демократическа ёһоной тэмсэлэй үдэрһөө үдэртэ үргэдэжэ байһан ушарые хоёр парти хараадаа абажа байһанаа элирхэйлээ. Профсоюзна хүдэлөөе нэгэдхэхэ хэрэгтэ амжалтанууд туйлагдаа. Иимэ эрхэ байдалда Европын капиталис оронуудай Коммунис партинуудай ажал ябуулгые хамтадхаха тухай зорилго табигдана.

Марксизм-ленинизмын ба пролетарска интернационализмын гол үндэһэнүүд дээрэ уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлхэ хэрэгтэ хам орохоор бэлэн байһанаа ФКП ба ИКП мэдүүлнэ.

Бүхы коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай, бүхы социалис оронуудай, империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй ажал ябуулгые нэгэдхэлгэ хадаа империализмда эсэргүү тэмсэлэй шэнэ амжалтануудай найдамтай үндэһэн болохо байна гэжэ ФКП-гэй ба ИКП-гэй хамтын мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

АМЖАЛТА—УДАРИДАЛГАҺАА

Улаан-Үдын нооһо угаадаг фабрикын профсоюзай организациин тоосоото-һуңгалтын конференци һаяхан боложо дүүрэбэ. Тоосоото үе соо фабрична комитедэй бүхы ажал ябуулга энэ жэлдэ болоһон КПСС-эй түүхэтэ XXIV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөнэй туг доро үнгэрһэн байна гэжэ фабкомой түрүүлэгшэ **В. А. Агалова** тоосоото элидхэлэйнгээ эхиндэ хэлэбэ. Нооһо угаадаг фабрикын профсоюзай комитет цехүүд болон таһагуудай профсоюзай организацинуудай хүсөөр хүдэлмэришэд ба алба хаагшадые гүрэнэй түсэб дүүргэлтэдэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха гэһэн гол зорилго урдаа табиһан байгаа.

Байгша оной эхеэр фабкомой дэлгэрэнгы заседани дээрэ КПСС-эй XXIV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха талаар фабрика доторхи цехүүд, халаанууд, бригаданууд хоорондын социалис мүрысөөнэй гуримууд баталагдаһан юм. Съездые угтуулан дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ нооһо илгадаг цехэй коллектив, мүн нооһо хатаадаг цехһээ Н. С. Поповагай хүтэлбэрилдэг халаанай коллектив шалгаржа гараа. Социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн эдэ коллективүүдтэ дипломууд барюулагдажа, «КПСС-эй XXIV съездын нэрэмжэтэ коллектив» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоһон байна.

Нооһо илгадаг цехһээ А. С. Кудинова, В. А. Дмитриевагай хүтэлбэрилдэг бригадануудта мүн лэ «КПСС-эй XXIV съездын нэрэмжэтэ бригада» гэһэн үнэмшэлгэ барюулагдаа.

Тиихэдэ фабрикын хүдэлмэришэдэй дунда «Мэргэжэлэйнгээ талаар эрхимлэгшэ» гэһэн нэрэ зэргын түлөө мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ һэн. Нооһо илгадаг цехһээ А. Кудинова, В. Дмитриева, Н. Громова, нооһо угаагшадай цехһээ А. Беляева, М. Хасанова гэгшэд мүрысөөндэ илажа гараа.

Фабрикын коллектив эдэ үдэрнүүдтэ юһэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөнэйнгөө эршые нэгэшье һуладхангүй ажаллана. Нооһо угаадаг фабрика продукци үйлэдбэрилэн гаргаха 10 һарынгаа түсэб 102,3 процентээр дүүргэв. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үе сагтай сасуулбал, ажалай бүтээсэ 13,4 процентээр ургаа. 9 һарын ажалай дүнгөөр, нооһо илгадаг цехэй, мүн барилга-заһабарилгын участогай коллективүүдтэ фабрикын дамжуулгын Улаан туг, дамжуулгын вымпел барюулагдаа һэн.

Нооһо хатаадаг цехһээ Н. С. Поповагай хүтэлбэрилдэг халаан илангаяа шалгарна. Тэдэнэр түсэбһөө гадуур 300 тонно нооһо хатааһан байна. Мүнөө тус халаан декабрь һарын түсэбөөр ажаллана. А. Беляевагай, Л. Игнатьевагай, А. Шиловэй (нооһо угаадаг цех) бригаданууд ажалдаа эрхим амжалта туйлажа, 1972 оной январиин түсэбөөр ажаллажа байнхай. М. Мариничай, П. Шиловагай, М. Егнаевай бригаданууд мүн лэ декабрь һарын түсэбөөр ажаллана. Тиихэдэ нооһо илгадаг цехэй 10 бригада 1972 оной январь һарын түсэбөөр ажаллажа байнхай.

Фабрикын коллектив «Социалис мүрысөөнэй эмхидхэл саашадань һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые ехэ һайшаан угтаа. Бүхы цехүүд ба бригаданудай коллективүүдтэ суглаан боложо, социалис мүрысөө эмхидхэхэ тухай нилээд һайшаалтай дурадхалнууд оруулагдаа. Цех, бригада бүхэндэ энэ талаар нэмэлтэ хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа. Мүнөө, жэшээлхэдэ, социалис мүрысөөнэй дүн гаргаха талаар шэнэ гурим зохёогдожо байнхай.

Нооһо угаадаг фабрикын коллектив XXIV съездые угтуулан дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр, район соогоо шалгаржа, КПСС-эй Октябрьска райкомой, районно Соведэй гүйсэдкомой дипломоор шагнагдаһан, тэрэшэлэн байгша оной хоёрдохи, гурбадахи кварталай дүнгүүдээр, КПСС-эй горкомой, партиин Октябрьска райкомой дамжуулгын Улаан тугуудта хүртөө. Нооһо угаадаг фабрикын хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, алба хаагшадай эршэтэ ажалаар амжалта туйлагдаа. Эндэ профсоюзай фабкомой хубиташье бии гээд тэмдэглэхэ шухала.

Фабком хүдэлмэришэдэй сүлөө сагые һайнаар үнгэргэхын тула Байгал далайн эрьедэхи турбазын ажал хүдэлмэри, һайнаар эмхидхэһэн байна. Фабрикын 100 гаран хүн курортнууд, амаралтын байшангууд болон турбазануудта түлөөһэгүй гү, али хүнгэлэгдэһэн путёвконуудаар амараа.

Гэхэтэй хамта, фабкомой хүдэлмэридэ дутагдалнууд үшөө олон. Социалис мүрысөө улам һайнаар ударидаха, ажалай журам һайжаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, ажал дээрэ аюулгүй байдал хангаха талаар хангалтагүй дүнгүүд туйлагдаа. Жэшээлхэдэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар табигданхай. Энээнние иимэ тоонууд гэршэлнэ: 1971 оной 10 һарын туршада 235 хүн ажалай журам, 62 хүн ниитын журам эбдэһэн байна. Тиихэдэ ажалдаа хожомдожо ерэхэ, шалтаггүйгөөр ажалһаа хулжаха ябадал хэды дайралдаа гээшэб? Зүгөөр үйлэдбэрилһэн продукциин шанар һайжаруулха, цехүүд соохи ажал хүдэлмэриин эрхэ байдал һайжаруулхын тула фабкомой комиссинууд багаар оролдоо.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэдхэхэ, ханын газетэ гаргаха, социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые олондо мэдээжэ болгохо гэхэ мэтэ ажал хэрэг мүнөөшье һайнаар ябуулагданагүй. Ниитын организацинууд — нүхэрэй сүүд, эхэнэрнүүдэй совет, арадай дружинанууд дутагдалтай.

Элидхэлэй һүүлээр конференциин делегадууд үгэ хэлэжэ, дутагдалнуудые элирүүлһэн байна.

Нооһо угаадаг цехэй бригадын бригадир, делегат **А. И. Хасанова** үгэ хэлэхэдээ, фабрикын столовын, мүн медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй хангалгые шүүмжэлбэ.

— Барилга-заһабарилгын цехэй талмай тон бага. Тиимэһээ слесарь ба гагнууршанай ажаллахада, хүшэр юм. Фабком энээн тухай мэдэжэ байбашье, хэмжээ абанагүй, — гэжэ слесарь **К. А. Беляев** конференци дээрэ хэлэбэ.

ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь **Л. Яковлев** үгэ хэлэхэдээ, партийна ба профсоюзай зүгһөө комсомол-залуушуулай бригаданудта анхарал багаар хандуулагдана гэжэ тэмдэглээ. Зүб ажаглалта, юундэб гэхэдэ, залуушуулые хүдэлмэриинэн болгохо ёһолол, залуушуулай үдэшэ үнгэргэхэ хэмжээ ябуулганууд эндэ үнгэргэгдэдэггүй. Тиимэһээ залуу хүдэлмэришэдэй фабрикада удаан ажаллангүй, гаража ошохо ушар дайралдадаг.

Нооһо тушаан абагша **В. Д. Амагырова**, слесарь-сантехник **И. Г. Плотников**, прессэй участогай начальник **В. Я. Казанков**, үхибүүлэй комбинадай методист **Е. Г. Минулина**, нооһо илгагша **Н. Е. Шубина** болон бусад үгэ хэлэжэ, фабкомой хүдэлмэри һайжаруулха талаар һоритой дурадхалнуудые оруулаа.

Облпрофсоведэй түлөөлэгшэ **А. И. Опрышко**, КПСС-эй Октябрьска райкомой секретарь **В. Н. Башкеев** конференцидэ хабаадалсажа, үгэ хэлэбэд.

Конференци дээрэ профсоюзай комитедэй, шалгалтын комиссиин шэнэ состав һунгагдаа.

С. ОЧИРОВ,
манай корр.

ШЭНЭ БАРИЛГА

Хурамхаанай аймагай Дэрээнэй совхозой хоёрдохи отделениин түб бууса Уланхаанда малай оньһожоруулагдамал фермэ эмхидхэгдэбэ. Эндэ дүрбэн зуун үхэрэй багтаха малай хоёр байра бариглажа, һаяхан ашаглалгада оруулагдаа.

Үбэлдөө үхэр малаа бүлеэн уһаар уһалха оньһон түхеэрэлгэ, аргал шэбхыень арилгаха транспортёр, дулаан агаар оруулха, хэлимог тэжээл малда хубаажа байха тусхай оньһон арга болоод фермын бусад түхеэрэлгэнүүдые харахадаа, Уланхаанай малшад илангаяа ехээр баясаа.

— Малшадай ажал ехэл хүнгэн боложо үгэхэнь. Иимэ һайн малай байратай болоһондоо саашадаа бүри һайнаар ажаллахабди гэжэ манай һаалишад хөөрэнэ, — гээд тус фермые даагша Балжан Эрхитуевич Аюшеев мэдүүлнэ.

Эндэ арбан табан малшад ажаллана. Һаалишад С. Гомбоева, З. Будаева, Н. Батуева болон бусад бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ.

Эндэхи малай оньһожоруулагдамал фермын бүхы барилгын хүдэлмэриие 3-дахи СМУ-гай Г-Д. Д. Очиров, В. А. Любовников гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадын барилгашад эрхим шанартайгаар барижа, хүдөөгэй малшадай магтаал һайшаалда хүртэбэ.

К. БУБЕЕВ.
Хурамхаанай аймаг.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

КОММУНИСТ Евдокия Гавриловна Калашникова Улаан-Үдын аймагай «Восход» колхоздо ахалагша шубуушанаар арба гаран жэлдэ ажаллажа байна. Тэрэнэй шубуунай фермэдэ хүдэлхэеэ ороһоор эндэхи ажал хэрэг тад хубилаа. Фермын коллектив һара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Мүнөө эндэ таба мянга гаран эхэ тахяа, дүрбэ мянган дальбараа дэгжээгдэжэ байна. Евдокия Гавриловна ниитын хүдэлмэри ябуулдаг. Тэрэ—КПСС-эй райкомой гэшүүн. Колхозойнгоо арадай хиналтын комитедэй ажал хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

***

УЛААН-ҮДЫН «Теплоприбор» заводой хүдэлмэришэдэй бүтээн гаргаһан продукци имагтал орон дотороо бэшэ, мүн баһа хилын саанахи олохон оронуудта мэдээжэ болонхой. Предприятиин гэшүүн бүхэн энэ талаар хубитаяа оруулдаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заводой түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн—токарь Александр Леонидович Меньшиков.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ХОЙШО ТАТАНГҮЙ...

Саашадаа Эхэ оронойнгоо промышленность болон хүдөө ажахые улам түргэнөөр хүгжөөжэ, ажалша зонойнгоо байдал һуудалые бүри һайжаруулха гэһэн зорилго XXIV съезд баталаа. Эдэ хараа түсэбүүдыень ажалшад халуунаар дэмжээ һэн шуу. Тиимэһээ бии байгаа арга боломжонуудаа зүбөөр хэрэглэн, бүри габшагайгаар хүдэлхые эрмэлзээ. Тиимэ хүсэл эрмэлзэл Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэд урдаа табинхай. Цехүүдэй, мастерска участогуудай, бригаданудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ һэн. Энэ мүрысөөндэ шалгарха гэжэ хүн бүхэн оролдоно.

Дизельнэ цехтэ хүдэлдэг С. И. Маковейн бригадын слесарьнууд 8 час соо хэхэ даабаряа 7 час соо бүтээхэ үүсхэл заводтоо эгээл түрүүлэн гаргаһан байна. Энэ һайн һайхан үүсхэлыень хүдэлмэришэд халуунаар дэмжээ бэлэй. С. И. Маковейн бригадын слесарьнүүдэй жэшээгээр манай якорьна цехэй хүдэлмэришэд социалис уялгаяа шэнэлээ һэн. Минии бригадын электрослесарьнүүд 8 часайнгаа даабари 7 час соо бүтээхэ мүртөө, бүхы продукцияа эрхим шанартайгаар техническэ хиналтын таһагта тушаахаар шиидээ һэн.

Уялгаяа бодото дээрэнь дүүргэхые оролдохо хэрэгтэй бшуу. Зарим нэгэн социалис уялга абаад, тэрэнээ ажалайнгаа газарта үлгөө һаа, бэелһэн хэрэг гэжэ һанадаг. Энээн дээрэһээ даабаряашье мүртэйгөөр дүүргэдэггүй. Тиимэ ушарнууд нэгэтэ бэшэ үзэгдэһэн юм.

Юун дээрэһээ иигэжэ хэлэнэбиб гэхэдэ, хүн бүхэн үгэдөө эзэн байха, хэлэһэнээ бэелүүлжэ шадаха ёһотой бшуу. Тиигэжэ бригадымни гэшүүд хэлсэдэг. Һайн шанартай продукци ехээр бүтээн гаргахын тула тэмсэдэг байна.

Бидэнэр локомотивуудта хэрэглэгдэдэг электродвигательнүүдэй секцинүүдые суглуулнабди. Энэ тон харюусалгатай хүдэлмэри гээд тоологдодог. Юуб гэхэдэ, бидэнэй бүтээһэн детальнууд газаа талаһаа тусгаар утаһаар орёогдожо, электродвигатель соо тодхогдоно. Голодоһоной гараһые абаһаар лэ элирүүлээгүй һаа, һүүлдэ оройтошоһон байха. Хахад миллиметршье забһартайгаар детальнуудые холбоһон байбал, туршалгын үедэ электродвигатель дүрэжэ, хэрэгсэлһээ гарадаг. Иимэ юумэнэй болохогүйн тула бидэнэр тон харюусалгатайгаар хүдэлхэ болонолди даа.

Бидэнэй оролдожо хүдэлөөгүй һаа, локомотивуудые заһабарилга һаатаха, хэдэн олон хүдэлмэришэд миин байха ушартай болодог гээшэ. Иимэ харюусалгатай хүдэлмэри хэжэ байдагаа манай бригадын хүдэлмэришэд ойлгодог гээшэ. Бригададамнай хорин хүн юм. Тэдэнэй арбан хоёрынь комсомолшууд. Гурбаниинь коммунистнууд. Эдэнэр бэе бэедээ шанга эрилтэ табижа, эбтэй эетэйгээр хүдэлхэ гэжэ эрмэлзэдэг. Жэшээлхэдэ, слесарь Борис Григорьев цехэй хиналтын таһагай түрүүлэгшын туһалагшаар дэбжүүлэгдэһэн. Цех соохи, участок дээрэхи дутуу дунданудые усадхаха хэрэгтэ ехэ анхарал табидаг.

Хуушарһан электродвигательнүүдые задалхадаа хэрэглэгдэһэн секцинүүдыень хаядаг һэмди. Тэрэниие сэбэрлээд хэрэглэжэ болохо гэһэн дурадхал Борис Григорьев оруулаа юм. Хуушарһан секцинүүдые сэбэрлэхэ оньһон түхеэрэлгэ тодхохо дурадхал оруулаад, тэрэнээ үйлэдбэридөө нэбтэрүүлээ. Энээнэй ашаар бидэнэр зэд ехээр арьбалдаг болообди. Байгша оной эхинһээ 2 мянган килограмм зэд арьбалаад байнабди. Энэ зэдээр хоёр үдэр соо продукци бүтээн гаргаха байнабди.

Манай бригадын гэшүүн бү-
хэн бага гаргашатай
продукци бүтээн гарга
оролдодог. Хүн бүхэн
ябаһан бодолоо нүхэдт
баалдажа, сэхэ руунь
дэг заншалтай боло
бэедээ туһалалсадаг.
һэл манай бригадынхи
бүлынхид шэнги эбтэ
дэлдэг гээд хэлсэдэг.
хүдэлдэг һэн тула,
һайн мэдэдэггүй һаа,
ратай юумэ хэхэ гээш

Октябрь һара соо хэ
бэрхэшээлнүүд дайрал
дэнэр Октябриин ху
һайндартэ зорюулан
лэгдэһэн уялга абаһан
бди. Хэрбээ урдань
150 электродвигателиин
нуудые бүтээдэг һаа,
һара соо 184 тиимэ
лиин детальнуудые бүт
һэн шиидхэбэри гарга
бди. Энэ зорилгоёо бэ
тула бултадаа оролдо
лөөбди. Гэбэшье хэдэн
гэнтэ үбшэлжэ, бриг
мнай бэрхэ байдал то

Комсомолец Геннад
ков электрослесариин,
хүдэлхэ мэргэжэл ш
байжа халаан соогоо
нэй түлөө хүдэлжэ
Александр Цивелев мү
дэн мэргэжэл шудалһа
халаанайнгаа даабари
процентээр үлүүлэн
олоной магтаалда хүр
нүхэрнай Зүүн Сибир
нологическа институ
шэндөө һуралсана.
мнай үшөө дүрбэн хү
тудта, гурбан хүн те
бэшэниинь хүдэлмэри
луушуулай үдэшын һу
һуралсана. Мүнөө саг
мэришэд дүй дүршэлөө,
болбосоролоо дээшэлү
рэгтэ тон ехэ анхарал
Манай бригадын хүдэл
энэ шухала хэрэгтэ
ехэ оролдолго гаргана.
болбосоролоо ходо дээ
жэ ябадаг хүдэлмэриш
радаггүй хүдэлмэришэд
гэ шата дээгүүр лэ
Эдэнэр һайн шанартай
ци бүтээн гаргадаг гээш

Октябрь һара соо хэд
бэрхэшээлнүүдэй дайрал
һаа, бидэнэр абаһан
амжалтатайгаар дүүргэ
даа һэмди. Социалис м
нэй арба һарын дүнгө
най бригадынхид эрх
цех соогоо нэгэдэхи һу
лээ.

Мүрысөөнэй дүн со
мүнөө хүдэлмэришэдэй
ажалайнь амжалтануу
дэдэг бэшэ, сүлөө саг
юумэ хэдэг, эрдэм болб
дээшэлүүлэн һурадагын
да абтадаг болонхой. Ж
бидэнтэй мүрысэдэг В.
най бригадын слесарьнүү
дохи һуурида гараа.
хододоо һайн шанартай
ци бүтээн гаргажа, хал
гаа даабари үлүүлэн дүү
Нэгэдэхи һуури эзэлхэ
гада сооһоонь үсөөн хү
даг байгаа.

Манай бригадын слеса
халаанайнгаа даабари
25—30 процентээр үл
8 час соо хэхэ хүдэлм
час соо хэжэ шадана. Б
жэлэйнгээ даабари болзо
нэгэ һараар урид, дек
1-дэ дүүргэхээр шиидэ
ди. Байгша оной арба
дүн согсолон гаргаад
энэ хараа зорилгонуудаа
бэелүүлхэ арга боломж
нэртэ бии гээд һанагдан

Манай бригадын слеса
хэлэһэндээ хүрэдэг, һа
наа абажа шададаг зон
ри гурбан жэлэй саана
дадамнай коммунис ажа
дэр нэрэ зэргэ олгоһон
нэрэ солоёо дээрэ абажа
бди. Шэнэ табан жэ
даабари дүрбэн жэл соо
гэхээр уялга абаа һэмд
уялгаа бэелүүлхэ байн

В. ЧЕЛМОД
Ленинэй орденто ЛВРЗ
якорьна цехэй слесарьн
бригадир, коммунис

ХАЛАН АБАМААР ДҮИ ДҮРШЭЛ

ВОЛНОВАХСКЫН ХАРГЫНУУД

«Соёлой культура хүгжөөхын, ажаһуудал улам һайжаруулхын тула, илангаяа хүдөөдэхи барилгын талаар үшөөл ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй гэжэ парти һайн мэдэнэ. Гэхэтэй хамта хэгдэһэн бүхы юумые хүсэд сэгнэнгүй байжа болохогүй...»

(Л. И. Брежнев. Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIV съездэ КПСС-эй ЦК-гай хэһэн тоосоото элидхэлһээ).

Ажахымнай түб бууса—Златустовкын үйлсэнүүдээр ябажа харая, тиихэдээ «Россия» колхоз юундэ залуу шэнги болооб гээд ойлгохот гэжэ парткомой секретарь Петр Андреевич Тарануха уриба.

В. И. Ленинэй хүшөөтэй талмай дээрэ жэгдэ гоёор бариһан соёлой байшан анхарал татаадхина. Энэ байшангай сценэ дээрэ ниислэл хотын артистнар үе үе наада табидаг юм. Талмай дээрэ мүн универмагай витринэнүүд яларна. Хажуугаарнь «Мебель», «Номууд» гэһэн гаршагтай тусхай магазинууд бии. Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг комбинат мастернуудаараа омогорходог.

Парторгтой хоюулан арбан жэлэй һургуулиин, больницын городогой шэнэ корпусуудай хажуугаар гарабабди. Саашаа үрэ жэмэсэй саад болоно. Хүүгэдэй яслитай саад, стадион, пионернүүдэй лагерь колхоздо бии гэлтэгүй. Үшөө водопровод, газай плитканүүд айлнуудта оруулагданхай.

...Харин эдэ бүгэдэнэй эхи табиһан юумэнь—харгы болоно. Түхэреэн жэл соогоо автомобиль, автобусууд, мөөртэй трактор, мотоцикл болон велосипедүүдэй ябаха харгынуудые заһажа эхилһэнһээ хойшо ниимэ хубилалтанууд болоо. Колхозой газар дээгүүр гараһан 78 километр хэмжээтэй харгынууд колхозой экономикын хүгжэлтэ түргэдхэжэ, 8 тосхонойнь зониие городойхидтол адляар ажаһууха аргатай болгоо.

Волновахска район 306 дүрбэлжэн километр газартай юм. Хабар-намартаа, хура бороотой сагта харгынуудынь шабарта дарагдаад, жэлэй хахад шахуу хугасаа соонь ябаха аргагүй болошодог һэн.

— Хэды болотор машинаа эбдэхэ; «молоковозуудаа» трактораар татаха, үбһэ тэжээлэй хажуудаа байтарнь, малаа хооһоор байлгаха зон гээшэбибди гэжэ районой партийна конференци дээрэ нэгэтэ үгэ гараһан байгаа. Тиигээд харгы замай асуудал шиидхэхэ даабари райкомдо үгтэһэн юм.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо хэдэн жэл үнгэрөө. Райкомой секретарь Василий Степанович Тетерюгтэй «түхэреэлһэн ехэ харгыгаар» ябаабди: нэгэшье хонхосог, ухааба дайралдаагүй. Шала мэтэ харгын хажуугаар гэнжэтэй машинын ябаха юрын хүдөө харгы бии. Харгын элдэб тэмдэгүүд хажуугаарнай үнгэрнэ. Буудал газарта һарабшанууд түхеэрэгдэнхэй. Автобусууд, овощ, жэмэс, виноград, тээһэн машинанууд, город тээшэ һү, шубуу абаашажа ябаһан машинанууд гүйлдэнэ.

— Райондо һайн харгынууд хэрэгтэй гээд хүн бүхэн мэдэдэг байгаа,—гэжэ райкомой секретарь тэдэ машинанууд тээшэ тархяараа зангана.—Теэд хэн харгы заһахаб, хаанаһаа мүнгэ олохоб, энээнние шиидхэхэнь бэрхэ һэн. Тооложо үзэхэдэ, асфальтата харгын километр бүхэндэ дүшэ мянган түхэриг гаргаха ушартай байгаа. Харгы заһагшад энээнһээ хямда сэнтэйгээр хэхэшьегүй, тэрэ мүртөө районромнай подряд абаха эмхишье үгы байгаа.

Тиимэһээ шалгармал арга—арадай барилга манда туһалба. Түбхын түрүүн арга боломжонуудаа хаража үзөөбди. Барилгын материалшье эндээ малтажа абахаар байба. Ажахынууд амаралтын үдэр өөһэдын машинануудаар тэрэниие шэрэхэбди гэжэ найдуулаа. Түрүүшын шоссейнүүд районой хаагуур гарахаб гэжэ тодорхойлоод, трактористнуудые харгы заһаха хэрэгтэ һургажа орообди. Партийна эдэбхитэд «техминимум» гараха баатай болобо.

— Зониие эмхидхэжэ ябуулха гээшэ гол шухала хэрэг болоо һэн,—гэжэ Тетерюк хөөрэнэ.—Тиимэһээ райкомой түлөөлэгшэд бригаданудаар, предприятинуудай цехүүдээр, эмхи зургаануудаар ябажа, партийна суглаануудые үнгэргэһэн, харгы һайнаар заһабал—хамаг юумэмнэй һайжарха, хүсэбэл—өөһэдөө бүтээжэ шадахабди гэжэ хаа хаанагүй ойлгуулһан байна.

Түрүүшын воскресингтэ хэдэн мянгаад зон гарабашье, хабаадаагүй хүнүүд үшөөл бии байгаа. Харгы заһалгын үнэ хямдаруулха, ажал түргэдхэхэ гэлсээд, элһэ адхангүй, харин хайр шулуу 18—20 см. зузаанаар адхаха, хүнгэн катогоор жэгдэлжэ дараха гэжэ шиидээ һэмди.

— Мүнгэ хиидэ хаянабди. хайр хажуу тээшээ һолжороод, мүртэй харгы болохогүй гэхэшье хүнүүд бии һэн. Тиимэһээ туршалга хэгдэһэн байгаа.

Туршалгын түрүүшын нэгэ километрэй зайе хүнүүд мүнөө хүрэтэр мартадаггүй. Хайр хаяжа, тэгшэлжэ дүүргэмсээрээ машинануудые ябуулаад үзэһэн байнабди. Ашаанай машинануудые зорюута ябуулаа һэмди. Теэд тэрэ туршалгыемнай харгы ямаршьегүй үнгэргөө һэн. Машинанууд мөөриүүдээрээ бүри нягта болотор даража, катогой хэхэ хүдэлмэри бүтээдэг байба.

Ингэжэ валновахска харгы заһалгын хоёр шатата түргэн арга хэрэглэһэн юм. Бутаруулһан хайр шулуугаар «сагаан шоссе» хэжэ, машинануудай ябахые зүбшөөгөөд, саашаа дабшадаг һэмди. Хүсэд бэлэн бологүй харгы «хүдэлжэ» эхилдэг байгаа.

Хоёр-гурбан жэл болоод, энэ харгыдаа дахин бусажа, гараар хушадаг байгаабди. Нимгэхэнээр хайр шулуу адхажа тэгшэлээд, шулуу нүүрһэнэй «Д-1» гэжэ дабирхай дээрэнь адхадаг һэмди. Һүүлээрнь жэжэ хайр асаржа, автогрейдерээр валик болгоод, автогудронаторай туһаламжаар шэнгэн состав адхажа, һайса худхаад, харгы дээрээ тараажа тэгшэлдэг байгаабди. Элдэб маркын түүхэй дабирхай (70—85 хуби), пек гэдэгые холижо, тиимэ состав буйлуулдаг һэмди.

Түрүүшын жэлдэ 26 воскресник үнгэргэгдөө. Районой харгын таһагай хүдэлмэришэд неделиин туршада газарай хүдэлмэри хэхэ, харин амаралтын үдэр—хэдэ мянган колхозни-гууд, нютагай предприятинуудай түлөөлэгшэд, алба хаагшад арадай барилгада гаража, материал асарха хүшэр хүдэлмэри бүтээдэг һэн. Район соо 2 миллион кубометр шахуу хайр шулуу харгы дээрэ зөөгдэһэн байна.

Харгы хушаха хүдэлмэриие тусхай мэргэжэлтэд бүтээдэг һэн. Ажал түргэдхэхын, оньһожоруулхын тула али бүхы арга хэрэглэгдэдэг бэлэй. Ажахынуудай мастерскойнууд муудаһан машинануудые заһадаг, юрын тракторнуудые харгы заһалгада хэрэглэхээр тааруулдаг байгаа. Колхозникууд өөһэдөө дабирхай бусалгаха котельнэнүүдые баридаг һэн. Мүн шефүүд—Донецкэ предприятинуудай хүдэлмэришэд туһалдаг һааб даа.

Харгы заһабарилгын хүдэлмэри жэл бүри улам үргэдэжэ, мүнөө Волновахска райондо асфальтатай харгын утань бүхы дээрээ Москва Ленинград хоёрой хоорондохи зайһаа үлүү гараа.

Волновахска районой жэшээгээр харгы заһахада, сэнгынь һураггүй хямда: шоссейн километр бүхэн 14—15 мянган түхэригтэ болоо. Районой промышленна предприятинууд, колхоз болон совхозууд харгы заһалгада гэжэ тусгаар мүнгэ зөөри табидаг. Энэнь Украиныи ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар хуулита болгогдонхой. Гаргашань жэл соогоо харюулагдана.

Табан жэлэй туршада ашаа шэрэлгэ район дотор 5 дахин ехэ болоо, харин автомобильнуудай тоо тиимэшье олоор нэмэээгүй. Харгын мууһаа болодог гарза хохидол али тухай ехээр хороо гээшэб! Харгын һайжарһанай ашаар, районой ажахынууд 3 миллион 906 мянган түхэригэй олзо оруулна.

...Дахяад «Россия» колхоз һанаанда ороно. Харгын заһагдаһанай һайгаар лэ энэ колхоздо, мүн районой бусад ажахынуудта иимэ ехэ хубилалтанууд болоо. Шэнэ юумэн гэхэдэ, «Россия» шэнги административна 36 центр район соо эмхидхэгдээ. Эдээндэ соёлой, худалдаа наймаанай, ажаһуудалай бүхы эмхинүүд бии. Эндэхи тосхонууд хото хүдөө хоёрой ажалай, ажаһуудалай илгаае усадхажа, адли болгохо шэнэ алхам хээ.

Районой партийна организациин хүтэлбэрилэгшэдэй мэдээсэлһээ харахада, Волновахскһаа хүн зоной ондоо тээшээ ябахань хомор болоо. Нютагһаа гаража ошоошод һөөргөө бусана. Городоорхидшье ерэнэ. Ганса «40 лет Октября» колхоздо 52 айл гэшүүн болохые хүсэһэн мэдүүлэтэ барая.

Районой коммунистнууд энээгээр хизаарланагүй. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр, хүдөө нютаг саашаа хүгжэхэ ёһотой гэжэ тоолоно. Ажахынуудтахи бүхы һалбаринуудые оньһожоруулха түсэб бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Мал ажал, тариан ажалда эрдэм наукын һүүлэй туйлалтанууд улам үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Хүдөө зоной соёл болбосоролшье эли бодо дээшэлнэ, һалбаран хүгжэнэ.

Б. ГЕРЦЕНОВ,
П. СКИБА,
ТАСС-ай корр.

Волновахска район
(Донецкэ область).

ОЛОНОЙ ДУНДАҺАА ШАЛГАР

Оронойнгоо барилгада шухала хэрэгтэй мо
бэлэдхэхын тула «Забайкаллес» комбинадай хү
шэд эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ байна.
Хандагатайн, Шулуутайн. Хурамхаанай леспр
дай модошод оньһон техникээ бүтээсэ ехэтэйгэ
лаха хэрэгтэ ехэ анхарал табина. Тиинишье
гээшэб! Хүсэтэ тракторнуудые, машинануудые
байлгангүй хүдэлгөө һаа, ехэ юумэн хэгдэхэ бш

Жэшээлхэдэ, Хурамхаанай леспромхозой
нэгэ трактораар халаан хахад соо модо бэлэд
шэшье леспромхозуудай модошод энэ үүсхэлые
наар дэмжэжэ, оньһон техникээ бүтээсэ ех
ашаглахые эрмэлзэнэ.

Һүүлэй үедэ Шулуутайн леспромхозой к
яһала һайн үрэ дүн туйлаба. Эдэнэр шэнэ табан
түрүүшын жэлэй даабари болзорһоонь урид
уялга абаад, тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлжэ
Энэ жэлэй арбан нэгэн һара соо 455 мянган к
модо бэлэдхэхэ даабаряа ноябриин 15-да амжа
гаар дүүргээд, декабриин нэгэн болотор үшөө 17
кубометр модо бэлэдхэхээр шиидэнхэй.

Т. Е. Марков, И. С. Соколов гэгшэдэй даа
комплексно бригаданудай модошод халаа
даабариһаа гадуур 20-25 кубометр модо бэлэдх
нөө эдэнэр 1972 оной февраль һарын түсэбөөр
на. Модо отологшо И. Я. Савинков, тракторист В.
ченко гэгшэд мүн лэ түрүү ажалай үльгэр жэ
руулаа. Шулуутайн леспромхозой модошод
даабари декабриин 15-да дүүргэхээр шиидэн
шье зорилгоёо хүсэлдүүлхэ байха.

Н. ТЮ

«БУРЯАД ҮНЭН» газетын түүхэһээ 1921—1971

ТАБЯАД ЖЭЛДЭ

ТАҺАЛГАРЯАГҮЙ УНШАНАБ, БЭШЭНЭБ

…нагаса аба хуушан мон-
…эг бэшэг һайса мэдэдэг бай-
…айлаар ябажа, үхибүүдтэ
…г байһан юм. Харин би
…һаа хойшо нагасаяа дахажа
…гадаг бэлэйб. Хожомынь
…Барай «инородческо» һур-
…ургээб. Тэндэ К. С. Плеш-
…анхарал, оролдолго ехэтэй,
…һайнтай, үһан буряад хэ-
…бэрхэ» гэжэ суурхаһан баг-
…аа. Һүүлдэнь мэдэхэдэм,
…й хуушанай большевик-
…онер, 1923 ондо манай
…ын тогтоходо правительст-
…үн болоһон Плешков (Ба-
…узьма Семенович байгаа бэ-
… һургуули дүүргэһэнэйнгээ
…үрэлхидэйнгөө шадалгүйн
…һаа, саашадаа һурагдаагүй,
…, хотоной баяшуулай хони
…ха баатай бологдоо һэн.
…ьегүй Агууехэ багша В. И.

Ленинэй байгуулһан ба хатуужуулан хүмүүжүүлһэн коммунис парти Октябриин хубисхалай түүхэтэ илалта туйлаа. Хубисхалай гал дүлэн соогуур хаан шэрээһээ халяа, хархис засагынь хамха бута сохигдожо, хүдэлмэришэн-таряашан, ажалшан арадай бодото Совет засаг тогтоогдоо һааб даа. Баяд ноёдой жаргалай байһан сагаан «хии морин» хумхиин тооһон боложо, хойшолонгүй хиидэжэ арилаа.

Хүдэлмэришэн, таряашан, ажалшан арадай мүнхэ жаргалай һүлдэ болохо улаан туг намилзажа захалаа.

Эгээл имэ үе сагта манай нютагта түрүүшынхеэ тогтоһон сомоной Ревкомой секретаряар һунгагдаад хүдэлжэ байтараа, 1922 ондо Хориин аймагта эмхидхэгдэһэн буряад-монгол хэлэ бэшэгэй багшанарай курсада үгытэйшүүлэй бүлэгэй дэбжүүлгээр ошоо бэлэйб. Курса дүүргэһэнэй һүүлээр Шэтын совпарт-һургуулида эльгээгдээ һэм. Тэрэ үедэ Шэтэдэмнай сагаантап болоод бандидуудай үлэгдэлнүүд угаа хүндэ байдал ушаруулдаг байгаа. Тиимэһээ һургуулимнай саг соогоо нээгдээгүй. Бидэнэр комсомолшууд ЧОН-ой частьнуудта орожо, буу зэбсэг баряад, городой захиргаанай байшангуудые харадаг, гудамжаар ябажа гурим сахидаг байгаабди. Нэгэтэ манай ЧОН-ой отрядай командир, һургуулиимнай багша Норбо Ринчино намайе дахуулжа, Бурревкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Малковта асараа бэлэй. Нүхэр Малков ууртай янзаар намда иигэжэ хэлээ һэн:

— Ши курса дүүргэжэ, багша болохо эрхэтэй байһан аад, юундэ мүнөө болотор ябанабши. Багшанар ехэ дуталдана. Һаяар Шэбэртын һургуулида багшаар ошохо болоош,— гэбэ.

Тиигээд партиин VIII съездын баталан абаһан РКП (б)-гэй программа буряад хэлэн дээрэ (хуушан монголоор оршуулһан), мүн К. Марксын ба В. И. Ленинэй коммунизм ба шажан тухай брошюрануудые намда үгөөд: «Эдэниие һайса уншаад, ойлгоһоноо тоб байса саарһан дээрээ бэшээд, гурбан хоногһоо саана бэшэ эндэ ерэхэш. Уншаһанаа һайн ойлгоод, һайнаар бэшээд байгаа һаашни тэрээнииемшни «Шэнэ байдал» газетэдээ тунхаглахабди, юундэб гэхэдэ, ши болбол үхибүүдтэ үзэг бэшэг заагаад байха бэшэ, мүн ехэ наһатайшуулые һургаха, тэдээндэ социализм ба коммунизм гээшэ юун гээшэб, хайшан гэжэ капитализмһаа социализмда орохоб гэхэ мэтые ойлгуулха, коммунис партиин хараа шугам хододоо тайлбарилха ба бусадшье олон ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой байхаш»… гэхэ мэтээр ехэ һургаал хэлээ бэлэй.

Имэ ехэ харюусалгатай даалгабари абаад, хамтынгаа байрада ошожо, унтаха нойргүй, аһан шадалаараа даалгабаряа бэлдээд, хэлэһэн саг болзортонь ерэхэдэмни нүхэр Малков ехэ анхаралтайгаар намайе шагнажа, бэшэһэн юумыемни уншаад, багша Ринчиное телефоноор дуудажа асараад, энэ хүбүүн бараг һүбэлгэн хүн байна, яһала болохотой юумэ бэшээ. Энээнииень хаража үзөөд, заһаад, өөртэнь сагаалуулаад ерэ. Һаяар «Шэнэ байдал» газетэдээ тунхаглахабди» гэбэ. Хожомынь мэдэхэдэм, нүхэр Малков БурОНО-ое даагша байхаһаа гадна, «Шэнэ байдал» газетын редактор байгаа. Һүүлдэньшье манай республикын тогтоходо «Бурят-монголой үнэн» газетын редактор байгаа.

Уданшьегүй 1922 оной декабрь һарада Шэбэртын һургуулида монгол багшаар ерээ бэлэйб. Шэбэртэ гэжэ уужам, гоё һайхан нютаг байгаа, Ара дабаанай бооһоо эхи абаад, Улаан хадын зүүгээр, Хайранга хаанай баруугаар сэхэ урагшаа урдажа харьялан байгаа Хёлго мүрэндэ шудхаһан Шэбэртэ голой зүүн, баруун бэеэр таба-арбаараа тарашаһан айлнуудай эгээн томо хотониинь Шэбэртэ байһан. Хотон соогоо томо гэжэ тоологдодог Абай Сэрэнэй гурбан баахануud сонхотой, газарһаа үүдэтэй хара гэртэ һургуули байгаа. Сомоной ревком һургуулиин байрын түлөөһэндэ жэлэй табан пүүд талха түлэдэг һэн. Имэл харанхышаг хара гэртэ һургуули нэрэтэй байһан юм. Һүүлдэнь 1923 оной эхеэр «Шэнэ байдал» газетэдэ үнөөхи минии бэшэһэн юумэн «хүдөөгэй үбгэн Мункоев» гэжэ автортай «Коммунис партиин программа тухай, коммунизм байгуулха тухай» гэһэн томохон статья болоод гараа бэлэй. Энээндэ хүн зон ехэ һонирходог байгаа. Бишье хододоо газетэдэ бэшэдэг болооб. Нэн түрүүн, һургуулиингаа байдал һайжаруулха тухай бэшэхэтэйгээ хамта, нэгэтэ «Шэбэртын һургуули тахяагай хүл дээрэ» гэжэ бэшэгдээ. 1924 ондо республикын нэгэдэхи жэлэй ойн һайндэр Гашадай Хушуунда болоһон тухай дэлгэрэнгы статья бэшэһэн байнаб.

1926 ондо юстициин хүдэлмэридэ ороод байхадаа, саашадаа багша Ленинэй социалис хуули ёһо нарииваар сахиха тухай, социализм, коммунизм байгуулха үедэ Совет сүүд ямар үүргэ, зорилготой байха тухай, тэрэнэй бодото, арадай шэнжэ шанар болон буржуазна сүүдһээ ямар илгаатай байһан тухай бэшэдэг байгааб. Тэрэ гэһэнһээ хойшо табяад шахуу жэлдэ таһалгаряагүй «Буряад үнэн» газетэеэ уншадаг, энэ газетэдэ бэшэдэг байһаарби.

«Буряад үнэн» газетэ болбол өөрынгөө ойтой—табин жэлэй хугасаата саг соо. Коммунис партиин хүтэлбэреэр социализмын хүсэд дүүрэн илалта туйлаха мүнөө манай орондо коммунизмын үдэрнүүд тээшэ дабшаха хэрэгтэ хүдэлмэришэн, таряашан, ажалшан арад зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, олониитэдэ Коммунис партиин хараа шугам дэлгэрэнгы ойлгуулхы ажал ябуулгада ушардаг алдуу, дутуунуудые элирүүлэн эрид шүүмжэлжэ, усадхаха болон бусад тон ехэ үүргэ дүүргэдэг байһаниинь элитэ.

Имэ ехэ удха шанартай байһан тула «Буряад үнэн» газетэеэ саг үргэлжэ уншажа, үндэһэн буряад хэлэн дээрээ гарадаг газетэдээ бэшэжэ байхыетнай уряалха, хүсэхэ байнаб.

Д. МУНКОЕВ,
СССР-эй тусхайта пенсионер.

…АЙГАЛАЙ …УБИ ЗАЯАН— …РАД ЗОНОЙ …АРТА

…л нуурай эрье шадарай
…бүхы баялигуудые хамгаал-
…нуурые ариг сэбэрээр
…, тэрэниие зүбөөр ашаг-
…лаар манай Коммунис пар-
…Центральна Комитет, Совет
…льствамнай саг үргэлжэ
…а зобожо, шухала хэмжээ
…нуудые хэжэ байдаг.
…адай далай газар дээрэхи
…г сэбэр, дабһагүй үһанай
…шагүй нөөсэ байхаһаа гад-
…хэй дээрэ ан гүрөөлөөрөө,
…ын ургамалаараа, амита-
… аймагаар суурхана.
…р һайхан байгаалитай
…л адли нуур-далай дэл-
…рэ үгы.
… оной январь һарада «Бай-
…урай баялигуудые сааша-
…гаалха ба зүбөөр ашагла-
…ай» СССР-эй Министрнүү-
…ведэй тогтоол гараа һэн.
…тоол дотор Байгал нуурай
… абадаг бассейниие аршал-
…эр байлгаха, эрье шада-
…й модо гэмтээхэгүй ба
… отолхо, гол горхонуудай
…дые сэбэрлэхэ, ан гү-
… ба шубуу шонхорһоо эхи-
…загаһа жараахай хүрэтэрнь
…мтадыень аршалха ба бу-
…олон хэмжээ ябуулганууд
…һан юм. Тэдэнэй эгээл шу-
… хадаа Байгалда шудхадаг
…рнүүдэй үһа сэбэр байлга-
…ромышленна бүхы предприя-
…ай муухай үһаяа Байгалда
…агүйн тула тусхай түхеэ-
…нүүдые хэхэ ажал байгаа

… тогтоол манай Буряадай
…ликада хэр зэргэ бэелүү-
…д байнаб, ямар ажал хэгдэ-
…тойб гэжэ хэлэхэ дуран хү-

…СР-эй Министрнүүдэй Сове-
…1969 оной тогтоолой гара-
… хойшо республика до-
… завод болон фабриканууд,
… предприятинууд муухай
… гол мүрэндэ оруулхагүйн
… яһала оролдолго гаргаһан,
…шэ ажал хэһэн байна. Жэ-
… 1971 оной сентябриин 1-
…дэргээр, Буряадаймнай 11
…дприяти муухай үһаяа сэ-
… түхеэрэлгэнүүдтэй болоо.
…й тоодо ПОШ, мяха-консер-
…комбинат, Улаан-Үдын ТЭЦ,
… бүтээлгын, «Электромаши-
…прибор бүтээлгын болон бу-
…нүүд ороно. Гадна, Барга-
… адагай мяханай комбинат,
…тайн кондитерска фабри-
… мэтэ предприятинууд мүн
…ротой үһаяа сэбэрлэхэ тү-
…нүүдые хээ.
… үедэ Хяагта хото хамаг
… үһаяа сэбэрлэхэ түхеэ-
…й боложо байна, Улаан-
… авиационно заводой үһаяа
…дэг түхеэрэлгын нэгэдэхи
… ашаглалгада үгтэбэ. Гадна,
… сэмбын фабрикын ЛВРЗ-гэй,
… ЦКК-гай үһаяа сэбэр-
… түхеэрэлгэнүүд баригдажа
…дэхэ болоо. Мүн Улаан-
…ын хамаг муухай угаада-
… канализациин үһа сэбэр-
… түхеэрэлгэ дүүргэгдэхэнь.
… бүхы ажал ябуулга бэлэ-
… хэгдэдэггүй байгаа. Хүн-
…шэр ажал байхаһаа гадна
…үрын ба бүгэдэ арадай уд-
…ртай хэрэг байһыень ойл-
…хэгүй зарим предприяти-
… хүтэлбэрилэгшэд экэ хэ-
… унжагайруулаа. Тиибэ-
…рэлэй үедэ энэшье бэрхэ-
… дабагдаа. Олохон пред-
…нүүд ашаглаһан, муухай
… үһала оройдонь голдо
…гүй сэбэрлэжэ, һөөргэнь

хэрэглэхэ түхеэрэлгэнүүдые бэлдэжэ байна.

Гэхэтэй хамта, парти, правительствын тогтоолые, зааһан хэмжээ ябуулгануудыень болзор соонь бэелүүлхын түлөө тусагаар оролдолго гаргадаггүй министерствэнүүд, ведомствэнүүд республикадамнай бии гээшэ. Ашаглаһан, муухай үһаяа сэбэрлэһэн хойноо гол, мүрэн руу урадхуулха тухай һаял бодомжолжо эхилһэн хүтэлбэрилэгшэдшье бии юм. Жэшээнь, тиимэ түхеэрэлгэнүүдые хэхэ ёһотой 129 предприятинуудай оройдоол 40-ниинь тэдэнээ түгэс хүсэндэнь оруулаад байна. Энэ хэрэгтэ гүрэнэй һомолһон мүнгэн тон муугаар ашаглагдана. Нарин сэмбын фабрика октябриин нэгэн болотор 250 мянган түхэригэй ажал хэхэ аад, 111 мянган түхэригэй ажал бүтээгээ, шэлэй завод һомологдоһон 350 мянган түхэригэйнгөө 100 мянгые гаргашалаа, судна бүтээлгын завод 102 мянганай 59 мянгыень ашаглаа. Улаан-Үдэ хотын канализациин үһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэдэ 2530 мянган түхэриг һомологдоһон юм. Октябриин нэгэнэй байдалаар тэрэнэйнь 1561 мянганиинь лэ хэрэглэгдээд байгаа. Гусиноозерск хотын канализациин үһа сэбэрлэхэ түхеэрэлтые бүтээхэ ёһотой ГРЭС-эй Гусиноозёрскын барилгын управлениин тус хэрэгые унжагайруулаа, табигдаһан мүнгые хүсэд хэрэглэжэ шадаагүй. ЛВРЗ, Гусиноозерскын шахтоуправлени, Сэлэнгын, ЦКК гэхэ мэтэ ехэ предприятинууд энэ шухала ажалые мүн лэ унжагайруулна. Республикын зарим хүдөөгэй предприятинууд муухай үһаяа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдэйнгээ документацинуудыешье бэлдээгүй байха юм.

1971 оной июньдэ «Байгал» нуур шадархи байгаалиин баялигуудые хамгаалха, зүбөөр ашаглаха талаар хэмжээ ябуулганууд тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй нэмэлтэ тогтоол гараа гээшэ һэн ааб даа. Тэрэ тогтоол дотор 1971—1973 онуудай туршада предприятинууд хадаа муухай ашаглагдаһан үһаяа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдые хэжэ дүүргэһэн байха, Сэлэнгэ мүрэн руу сэбэрлэгдээгүй үһан хаягдаха ёһогүй гэжэ сэхэ заагдана. Энэ тогтоолой гараһанай һүүлээр заагдаһан предприятинуудта хабаатай министерствэнүүд тус хэрэгые түргэдхэхэ талаар шухала ажал яһала хэжэ эхилһэн байна.

Энэ ноябрь һарын эхиндэ КПСС-эй Буряадай обкомой пленум боложо, КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй байгша оной июниин тогтоолой манай республикада хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһые хаража үзөөд, тусхай тогтоол абаһан, тус хэрэгые түргэдхэхэ талаар хэмжээ ябуулгануудые хараалһан байна.

Байгал нуур, эрье шадархи бүхы баялигынь, ерээдүй хуби заяаниинь арад зоноймнай гарта гээшэ ааб даа. Тиимэһээ энэ нангин нүүраа хэтэ мүнхэдэнь зандань үлөөхын түлөө шухала хэрэгэй эхилээд байхада республикымнай олониитэ мүн лэ һанал хүсэлөө табилсаха, оролдохо, өөһэдөө дулдыдаха юумэеэ хэхэ аабза гэжэ найданабди.

К. ГАВРИЛОВА,
Е. ВАСЮТКИНА,
Байгалай бассейнэй инспекциин Улаан-Үдын таһагай хүдэлмэрилэгшэд.

Елизавета Гармажаповна Базарсадуева 1970 ондо Улаан-Үдын багшанарай училищи дүүргээд, Гильбэрын дунда һургуулида багшална. Багшалхаһаа гадна, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Мүнөө үедэ бэлэдхэлэй бүлэгые шэнэ программаар 1-дэхи класста һурахыень бэлдэнэ. Багшанарай комсомолой организациин секретарь юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: багша Е. Г. Базарсадуева.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ

ХАМТЫН АЖАЛАЙ ВЕТЕРАН

…Холын Захаамин нютагта хамтын ажахынуудые эмхидхэлгын жэлнүүд. Хуушанай үлэгдэлнүүдтэй тэмсэжэ байһан үе. Эртэ угһаа хойшо лама, бөөнэртэ, баяд ноёдто һүгэдэн мүргэхэеэ болижо, һаруул һайхан шэнэ ажабайдал тээшэ эрмэлзэхэ гээшэдэ хэды ехэ зориг хэрэгтэй байгааб!

Гармажаб хүбүүн Нуртын үгытэй таряашанай бүлэдэ түрэжэ, хүн болоо. Бусад үетэндөөл адли, үгытэй ядаруу бүлэдэ бага наһаниинь үнгэрөө. Гармажабай бага балшар наһые түрэлхидынь хүхюутэй сэнгэлиг болгожо шадаха аргагүй байгаа бэлэй…

Агууехэ Октябриин хубисхалай суурян одоошье холын Захааминда хүрэжэ ерээ. Тэрэ үедэ наһаа гүйсэжэ ябаһан Гармажаб бүхы хүсэ шадалаараа, ухаан бодолоороо шэнэ ажабайдалай гүн руу оролсоо һэн. Эгээн түрүүлэн тэрэ Ленинскэ комсомолдо орожо, түрэл тосхондоо түрүүшын ячейкэ эмхидхээ. Доройтоһон нюдарган баяшуулай хэды шүдөө зуужа байгаашье һаань һаруул һайхан шэнэ байдал эзэлхэ һуурияа эзэлжэл эхилээ.

Эмхидхэгдэһэн хамтын ажахыда нэгэ хэдыхэн үгытэйшүүлэй бүлэ оробо. Нэгэ хэдэн морид, ялхи талхи болошоһон модон анзаһад тэдээндэ бии һэн. Гэбэшье тэрэ үедэ коммунын гэшүүд урмаа хухараагүй бэлэй.

…Он жэлнүүд үнгэржэл байба. Колхозшье бэхижэн хүгжэжэ, хүдөө нютагаархидай ажаһуудал танигдахагүйгөөр хубилаа. Үзэг бэшэг шудалалга. Хүн бүхэн, тэрэ тоодо, мүн Грамажабшье эрдэмдэ һуралсаха шуналтай байба. Тиин энэшье шата дабагдаба. Удаань Гармажаб Мархаевич Бальжанов колхозые ударидаа.

Бүхы наһанайнгаа 40 гаран жэлые Гармажаб Мархаевич тосхонойнгоо һалбаран хүгжэхэ хэрэгтэ хандуулаа. Тэрэ колхозойнгоо бүхы һалбарида ажаллаһан юм. Хаана хүндэ хүшэр байнаб, тэндэл ажаллахыень парти өөрынгөө үнэн сэхэ хүбүүе эльгээдэг һэн.

Тэрэнэй хани нүхэр Радна Николаевна үбгэнэйнгөө ажабайдалдахи бүхы хүндэ хүшэр харгые адли зэргээр хубаалдан гаталалсаа. Эдэнэр сугтаа һууһан энэ үе соогоо гурбан үхибүүдые түрэжэ хүмүүжүүлээ юм.

Ехэ басаганиинь багшанарай институт дүүргэһэнэйнгээ удаа Захаамин нютагайнгаа райОНО-до инспектораар ажаллана, хүбүүниинь—Дүтэлүүрэй найман жэлэй дунда һургуулиин багша, эгээ одхон басаганиинь Улаан-Үдэ хотын кооперативна техникумдэ һуралсажа ябана.

Хүүгэдынь түрэлхидтөөл адли залуугайнгаа оньһые дууһан ажал хүдэлмэридөө үгэдэг. Тиимэ байнгүй лахаб! Тэдэниие Гармажаб Мархаевич Радна Николаевна хоёр хүмүүжүүлээ ха юм.

Мүнөө Гармажаб Мархаевич Радна Николаевна хоёр таряан ажахыда ажалланад. Зундаа тэдэнэр таряалан харууһалдаг.

Үнгэрһэн һунгалтын үедэ тосхоноорхидынь Гармажаб Мархаевичые нэгэн дуугаар сомоной Соведэй депутадаар һунгаа һэн. Гадна тэрэ колхозой отделениин партийна организациин секретарь юм.

Гармажаб Мархаевичта һунгагшадай али нэгэн асуудалаар хандахадань, тэрэнииень яашье һаа, дүүргэхыел оролдожо ябадаг, урагшаа һанаатай хүн юм. Мүнөө хэды үндэр наһатай болобошье, юумэн бүхэнһөө хожомдодоггүй, Залуушуулай зарим нэгэниинь энэ хүнһөө жэшээ абахаар ха гэжэ һанагдана.

Ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанай, мүн эрхим ажалайнгаа түлөө Гармажаб Мархаевич олон тоото Хүндэлэлэй грамотануудаар болон үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагданхай.

Имэл даа арадай зараса—Дүтэлүүрэй сомоной Соведэй депутат, КПСС-эй үнинэй гэшүүн, эгээл түрүүшын коммунис эмхидхэгшэдэй нэгэн, Гармажаб Мархаевич Бальжанов.

Д. ЛЫГДЕНОВА.

Захаамин.

ХИЛЫН СААНАҺАА
радио • телефон • телеграф

Бирмын ажалшадай конференци

РАНГУН. (ТАСС). Хүдэлмэришэдэй арадай түбэй совет өөрынгөө зэргэдэ Бирмын хүдэлмэришэн ангиин 150 мянга гаран түлөөлэгшэдые нэгэдхэнэ гэжэ олониитын-политическэ энэ эмхиин долоодохи конференци дээрэ Центральна гүйсэдхэхэ комитедэй хэһэн тоосоото элидхэл дотор хэлэгдэнэ. Тус соведэй эхин ба районно эмхинүүд ажалшадай дунда эмхидхэлэй-хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Социалис ёһоной демократическа шэнэ гүрэн байгуулха, шэнэ конституциин проект табиха, оронойнгоо экономико хүгжөөхэ, Бирманска союзай арадуудай национальна нэгэдэл бэхижүүлхэ гээшэ ЦНРС-эй гол зорилгонууд болоно гэжэ элидхэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Бусад оронуудай профсоюзна ба хүдэлмэришэнэй эмхинүүдтэй ЦНРС-эй холбоо байгуулха асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаба. Хүдэлмэришэдэй арадай соведүүдэй бүхы хүдэлмэринь Бирманска социалис программа гэдэг партиин хабаадалгатайгаар, тэрэнэй хүтэлбэри доро эмхидхэгдэхэ, ябуулагдаха болоно гэжэ элидхэл дотор хэлэгдэнэ.

США-гай Компартиин Национальна комитедэй заседани

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Эндэ США-гай Коммунис партиин Национальна комитедэй заседани болобо. «Дейли Уорлд» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, 1972 онодо президентые һунгаха бэлэдхэлэй ябасые, правительствын экономическа онсо хэмжээнүүдтэ эсэргүү тэмсэлэй асуудалнуудые, ерэхэ жэлэй февральда болохоор хараалагдаһан партиин XX съездэ бэлэдхэлэй ябасые национальна комитет зүбшэн хэлсээ.

Компартиин Национальна түрүүлэгшэ Генри Уинстон 1972 оной һунгалтада бэлэдхэл тухай элидхэл хэхэдээ, Компартиин хараа бодолые бүхы оронной мэдэхынь тула һунгалтын урда тээхи кампаниие коммунистнууд хэрэглэхэ ёһотой. Коммунизмда харша хуулиин 29 штат дотор баримталагдадаг байбашье һаань, Компарти һунгалтын урда шээхи тэмсэлдэ хабаадаха байха гэбэ.

США-гай монополис капиталай бүхы байгууламжа «этигэлээ буураһан байдалда» оронхой. Арад зон «тодорхой харюунуудые» бэдэрнэ, тиихэдээ марксизмленинизмдэ ходо ходо хандадаг боложо байна гэжэ Генри Уинстон мэдүүлбэ.

Американ арад Индохитадтахи дайе буруушаана гэжэ онсолон тэмдэглээд, тэрэниие болюулгахын түлөө тэмсэлээ улам шангадхахые уряалаа. Анджела Дэвисэй эльгээһэн халуун амаршалгые Национальна комитедтэ дамжуулха зуураа, тэрэниие сүлөөлхын түлөө тэмсэлээ улам үргэдхэхые уряалба.

Национальна комитет Уинстоной элидхэлые, мүн һунгалтын урда тээхи партиин программа дары тунхаглахаар, һунгалтын бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулха национальна комитет ба штадуудтахи комитедүүдые байгуулхаар хараалһан резолюцинуудые һайшааба.

США-гай Компартиин Генеральна секретарь Гэс Холл орон доторхи хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлые, негрнүүдэй хүдэлөөе хүгжөөхын тула, американ арадай аша туһа хамгаалха зорилгоор политическэ ба һунгалтын урда тээхи холбоо тогтоохо хэрэгтэ энэ кампани хэрэглэхые уряална.

Урда Вьетнамһаа американ сэрэгүүдэй заримые гаргахада, «Вьетнамда эсэргүү ээрхэг түримхэй ябуулга дүүрэхэ» гэһэн тобшолол хэбэл, ехэ алдуу болохо гэжэ Гэс Холл уридшалан һэргылүүлбэ. США-гай правительство ээрхэг түримхэй ябуулга болюулха болзор гаргахаяа арсана, тайлбарилан хэлэбэл, тиимэ ябуулгаяа эсэслэн болюулхаар бэлэн бэшэ гэжэ Гэс Холл тусхайлан тэмдэглээ. Индохитадтахи дай болюулхын түлөө, Холбоото Штадуудай ээрхэг түримхэй хараа бодолдо эсэргүү тэмсэлээ улам шангадхахые Гэс Холл уряална.

Компартиин зүгһөө профсоюзуудые хүтэлбэрилдэг секретарь Джордж Мейерс правительствын онсо хэмжээнүүдтэ эсэргүү тэмсэлэй зорилгонууд тушаа тогтон хэлээ.

СДПГ-эй съезд

БОНН. ТАСС-ай корр. Ю. Борисов иигэжэ дамжуулна: Партиин түрүүлэгшэ, канцлер В. Брандт ноябриин 18-да Бонндо болоһон СДПГ-эй съезд дээрэ элидхэл хэхэдээ, ойрын хоёр жэл соо партиин бэелүүлхэ политическэ зорилгонууд тухай хэлээ. ФРГ-гэй мүнөөнэй холимол правительствын гадаадын политика «зоной зүгһөө дэмжэгдэдэг болоо» гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Манай правительство баруун тээхи оронуудтай хани барисаа байгуулхын хажуугаар, зүүн хүршэнэртэеэ үгэеэ ойлголсохые оролдоно гэжэ В. Брандт мэдүүлээ.

Һүүлээрнь ажахын ба финансын министр К. Шиллер экономическа ба финансын байдал тухай элидхэл хэбэ.

Хуули буса хэрэгүүд үргэлжэлһөөр

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Үндэһэ яһанай илгаа гаргалга, заналга ба доромжолгонууд Аттика гэжэ түрмэдэ хаалтатай байһан хүнүүдые зобоожо үргэлжэлһөөр. Гурба һарын урда тээ түрмын захиргаанда эсэргүүгээр буһалгаалаад, энэ түрмэдэ һуугшад шуһата муухайгаар хюдуулаа бэлэй.

«Аттика түрмэдэ һуугшад мүнөө бүри хүндэ хүшэр байдалтай болоо», — гэжэ Буффало хотын телевизионно станциин корреспондент Стюарт Данда энэ түрмэдэ һууһан нэгэ хүн мэдүүлһэн байна.

Аттикада болоһон шуһата хүлгөөнэй һүүлээр үнгэрһэн хугасаа соо түрүүшынхеэ түрмэдэ орожо харахыень зүбшөөл журналистда үгтөө. Зүгөөр түрмын харуулшангуйгөөр тэндэ һуугшадтай хөөрэлдэхэ арга С. Данда олгоогүй.

Лэйрд заналта хэнэ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Холбоото-Штадууд Вьетнамай Демократическа Республикые, Лаос ба Камбоджые бомбодожо үргэлжэлхэ байха гэжэ США-гай оборонын министр М. Лэйрд хэлээ. Пентагондо болоһон пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, Лэйрд иигэжэ мэдүүлбэ: Хойто Вьетнам. Лаос ба Камбоджодохи хараалагдаһан газарнуудые бомбодохын тула «американ авиациин хүсэ хэрэглэхые» «маргалтагүйгөөр» дурадхаха байхаб гэбэ.

Урда Вьетнамда байһан американ солдадуудые «хамгаалха юумэ хэгдэхэ болоно гэжэ Лэйрд шухала байһан дээрэһээнь» иимэ урда тээнь хэлэдэгтээл адляар тайлбарилха һэдэлгэ гаргаа.

Лаосой гү, али Камбоджын газар дээрэ дайлалдажа байгаа Сайгоной армиие Холбоото Штадууд урдынхидаал адляар дэмжэхэ гэжэ Лэйрд мүн лэ мэдүүлбэ. Лаос гү, али Камбоджо худар Урда Вьетнамай сэрэгүүдэй «ямаршье зэбсэгтэ добтолго хэхэдэнь» американ авиаци шухала дэмжэлгэ үзүүлхэ гэбэ.

Тэрэшэлэн Европодохи американ сэрэгүүдые үлөөхэ хүсэлтэй байһанаа США-гай оборонын министр элирхэйлбэ.

ХЭҺЭЭЛГЭ МҮРДЭЛГЫН ПОЛИТИКА

ЛОНДОН. (ТАСС). Хойто Ирландида байдаг британ сэрэгшэдэй хэрзэгы шэрүүн аашанууд тухай асуудалаар Англиин парламент дээрэ үгэ хэлэлгэ болобо. Хиналтада абтаһан хүнүүдые сохино, элдэбээр доромжолно гэһэн мэдээсэлнүүдэй бүхы дэлхэй дээрэ тараһанай һүүлээр, Ольстерой лагерьнуудтахи байдал шэнжэлхын тула томилогдоһон Комптон түрүүтэй правительственна комиссиин элидхэлэй тунхаглагдаһанһаа уламжалан энэ асуудал гараһан байна.

Англи хэһээлгэ мүрдэлгын политика Хойто Ирландида ябуулжа үргэлжэлхэ, граждан эрхын түлөө тэмсэгшэ Ольстерой хүн зоной эсэргүүсэлтые дараха зэрлиг бүдүүлиг аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ байха гэжэ эндэ үгэ хэлэһэн правительствын түлөөлэгшэд дахинаа лаблан элирхэйлбэ. «Эрид шанга хэмжээнүүдые абаха шухала»,—гэжэ дотоодын хэрэгүүдэй министр Модлинг мэдүүлээ.

Португалидахи байдал

ПАРИЖ. (ТАСС). Португалидахи байдал ехэ зүришэлдөөтэй боложо байнхай. «Һүйдхэлэй хүдэлөөн» гэдэгтэ эсэргүү тэмсэл ябуулхын тула, правительствадань хизаарлалтагүй түлөөлэлгэ үгэхэ эрилтэ президент Каэтану Национальна суглаанай үмэнэ табиба.

Каэтану гэгшын дурадхаһан тэдэ хэмжээнүүдые бэелүүлбэл, зоргоороо аашаяа улам шангадхаха, Лиссабоной засагаархидта таарахагүй олон хүнүүдые түрмэдэ хааха арга политическэ полицида олгохо байна.

Дэмы табиһан дээһэн, һула табиһан һур.
Уянгата шүлэгэй долгин дээрэ.
Шэнэ нэрэ. Шог, таабари.

Алексей БАДАЕВ

«БАЙГАЛ ШАДАРХИ ДАЙДА» гэһэн циклһээ

Байгалда тѳѳриһэн модод

Ирагар омолнуудтай,
эрье шадарай уһан соо
исалжа байгаа бүрэмнѳѳнүүдээ
бэдэрэ бэдэрһээр
орожо ерэбэ гүш
Ойхон арал тээһээ,
нюрган дээрээ
сахалинуудые ашаһан модон.
Уула хадын ташаанда
үй түмэн нүхэдѳѳрѳѳ
ургажа һуугааш,
ногоон мүшэрѳѳ надхуулан.
Хэнэй хюрѳѳдэ
хайра гамгүй отолуулаад,
нэрэгүй нэхытэ болонхой,
аян замда гараабши?
Эзэгүй онгосодол,
долгидой туугаһан лэ тээшэ
һэлюур, далбагагүй,
һэжэрүүл һэжэрүүлһээр
мэгдээш.
Эрьедэ хүрэжэ,
Одоошье амарха һанаатай,
эсэжэ сусажа
Эжэл нүхэдѳѳрѳѳ ниилээш.
Эндэш ерэхэдээ,
амар заяа үзэнэгүйш —
эрье шадар
бүхы ехэ мүргэлдѳѳн.
Нүхэдтээ тэбэрилдэн,
Гэлнисэ, ялайса мүлигдэн,
Нэгэтэ һайхан шуурганда
Эрьедэ шэдүүлхэш.
Тэры тэрэ
тэнгэриин хаяада харлагша,
тэнэжэ ябаһан бүрэмнѳѳнүүд
угаа хайратай.
Эрьедэ хүрэжэ
Одоошье амархабди гэжэ
Эдэнэр, таахада,
шам шэнги һаналтай.
Таанарай хуби заяанда
атаархахаар бэшэ —
Талаан азатай һаа,
айлай гэр дулаасуулхат.
Харин үгышье һаа,
хэндэ юундэш хэрэггүйгѳѳр
нара һалхинда
дэмы үмхирэн хосорхот.
Байгалда тѳѳриһэн мододтол,
зарим хүнүүд
байдалай нюруудa
альгадуулан тамаржа ябадаг
лэ.
Арадтаа, Эхэ орондоо
аша туһа хүргэнгүй,
айлшаар ябаад лэ
нэрэгүй нэхытээр үнгэрдэг лэ.

***

Хуушан сагта буряадуудай
хурим түрэ дээрэ табидаг
данхагар томо тогоон мэтээр
далай бусалжа байгаа.
Хашан хээрэеэ морншоной
хабһа руунь ташуурдаһандал,
эрьедэ долгид сухалтайгаар
эридээр наншажа байгаа.
Оршон тойрон хүнхинэн,
ордоһолжо байгаа.
Үргэн талада нэгэтэ
үндэр наһатай хүгшэнэй
дуулаһан гунигай дуу
уйтан ехэ хүнхинѳѳн соо
уяран шагнажа байгааб.
Эртэ залуугаар бузарлагдаһан
эрхэ хубигүй наһан тухайгаа,
дуулим нютагтайгаа
хахасаагдажа,
дурагүй хүндэ үгтэһэн
тухайгаа
дуундаа хүгшэн домоглоол.
Зоболонто наһандаа энэ
дуунтаяа
зааханшье хахасаагүйл.
Эгээл һайхан дурдалга болгон
энэ дуунтаяа мордохол.
Далай бусална,
далай хүнхинэнэ,
шархатаһан ан мэтээр,
шангаар орилно...

***

Эдэ үдэрнүүдтэ залуужанхай,
энеэдэтэй согтойнууд,
эдир урилдаашадай
шэдитэ зурлаадаа яараһандал,
харьялан байгша Байгал тээшэ
харайлдадаг һэмди хоюулаа.
Хүндэлэн зурлаагай саана
хүсэһэн хүсэлнай хүсэлдэхэ,
хэгдээгүй юумэн хэгдэхэ,
олдоогүй юумэн олдохо,
залуугай алдуу хүлисэгдэхэ,
дахинаа хэзээшье
дабтагдахагүй гэжэ хүсэнхэй.
Эрье шадар һанаамар
эрьелдэдэг, дуулалдадаг һэмди.
Хиирээ юм аа гү гээд
хүнүүд манние харадаг һэн —
юунһээ интэрээ дэбхэрэлдээб,
юунһээ интэрээ тэнээб
эдэ эртээнһээ һаншагаа
сайһан,
эдэ эртээнһээ ашагүй
маряажаһан
наһажаал эдэ хоёр хүн?
Байгал манние хүлисэдэг һэн.
Баһа заримдаа гэмэрээд,
хүйтэн дуһалнуудаа сасажа,
хүрьһэтэ газарта тэнгэриһээ
хүнгэхэнѳѳр буулгадаг һэн.
Агуу Байгалай эрьедэ
ахир бирагүйгѳѳ мэдэрэн,
аалин номгондонь таашаан,
айдар сухалынь һайхашаан,
багшынгаа урда зогсоһон
багашуул мэтэ зэмэтэйнүүд
байдаг һэмди удаан.
Эхи захагүйш,
эршэтэ дорюун Байгал,
хүнүүдэй хүсэл мэтэ.
Хүнүүдэй жаргал харин
эхи захагүй шам мэтэ.
Оёоргүй гүнзэгыш,
омог сарюун Байгал,
хүнүүдэй хүсэл мэтэ.
Хүнүүдэй хүсэл харин
оёоргүй гүнзэгыл шам мэтэ.
Мэдэлдэшнибди бидэ.
Мэндэ ябахадаа энэ наһандаа
шатаха наһанайнгаа нюруудa,
шам дээгүүр тамарһандал,
шадал соогоо һэлихэбди.
Дуранай ган зүрхымнай
дулаасуулан унтархагүйл.
Юундэб гэхэдэ, тэрэнние
юрѳѳн аһаагааш,
юртэмсын нюдэн Байгал!

АРГАТАЙ ХҮН

Урдын урда сагта хоёр ба... нэгэ үгытэй хүнтэй үндэр ... дээрэ уулзажа, амаран һуубад ... Эдэ гурбан дасанда ошохо ... ябаһан улад байгаа ха.

Бороо хура, ургаса тухай ... рэлдэнэ. Тиигэжэ һуутараа ... гурбан хурабшаһаа һурагүй ... хан аяга оложорхибод.

— Энэ алтые би түрүүн ... рааб, би абаха ёһотойб,—... бүдүүн баян абяа гараба.

— Үгы, би эгээн түрүүн ... таа абажа үзѳѳб, минии алтан ... лохо,—гэжэ хоёрдохи баяни... һѳѳргэдэн хэлээд, бэедээ дутаа... болгоодхино.

Эдэ бүгэдые хаража һуу... үгытэй хүн:

— Минии баяшар бага ябаха... айхабтар бэрхэ үзэлшэ лама ... баянтай хуралда ошожо ябаха... алта олоһон байгаа хаш. Тэрэ... хэндэшье үгѳѳгүй, ѳѳртѳѳ... абаагүй һэн. Харин энээнээ ... болгожорхёо гэхэ. Тиигээгүй һаа ... булта үбшэ хабшанда баригда... үхэхэ байгаа»—гэжэ хэлээд, ... рэ алтаяа түрғэхэн абажа, ... дүүрэн шэдэжэ залгижар... саашаа бушуухан ябашоо юм ... сэдэг.

Д. ДАМБИЕВ.

ШЭНЭ НЭРЭ: ТАНИЛСАГТЫ!

Шэнэ. нэрэ... Һүүлэй үедэ иимэ гаршаг доро залуу бэшэгшэдэй шүлэгүүд уншагшадта дурадхагдадаг болонги. Энэ хадаа дурадхаһаншье, дурадхууһаншье хүндэ миин хэрэг бэшэ гээшэ гэжэ һанагдана. Юуб гэбэл, литературын хуудаһанда ѳѳрын нэрэтэй болохо хэрэгтэ бэлигтэй залуушуулые юрѳѳхэһѳѳ һайхан үүргэ хаана байхаб. Түрүүшынгээ шүлэгѳѳр уншагшадтаа танигдажа, поэзиин дабаанай хормойдо ерэжэ. тунгалаг сэбэр булагһаань ама хүртэһэн шэнги баясабашье, ямар ехэ харюусалгатай зам дээрэ гараһанаа эхилэн бэшэгшэд мартаха ёһогүй.

Манай редакциин соёлой болон һургуулиин таһагта нэгэ басаган орожо ерээд, хоёр зузаан дэбтэр соо бэшэһэн шүлэгүүдээ харуулба. Тиигэжэ би Галина Базаржаповатай танилсаа һэм.

Бүхы шүлэгүүдыень ханалгатайтаар уншаад байхадаа, энэ залуу басаган шүлэгэй уран утаһые олохо гэжэ нилээн оролдодог, шүлэгэй техникэ шудалдаг хүн гэжэ ойлгооб!

Галина бүри һурагша ябахадаа, шүлэг бэшэжэ эхилһэн байна. Захааминай аймагай Үлэгшэн нютагта түрэһэн. Тэндээ 1968 ондо арбадахиие дүүргээд, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай түүхэ, хэлэ бэшэгэй факультедэй б...ряад таһагта һурахаяа ороо. Мүнѳѳ 3-дахи курсда һурана.

Ц. ДОНДОГОЙ.

ЭЖЫМНИ

Эдэлэгдээгүй үшѳѳ наһандаа
урагшаа эрмэлзэн,
Эзэлэгдээгүй арюун зүрхэн
тээшэ таталдан,
Эрхэ сүлѳѳ, үндэр хүсэлдэ
һунгагдан,
Эжын дурлал — энхэ мэдэрэл
ойлгонобди.
Һаншагаа сайжа хүндэрбэш,
эжымни,
Һанаагаа зобожо хүгшэрбэш,
эжымни!
Һандараагүй зүрхэншни
сохилжол байна,
Һанаһан хүсэлшни бүтэжэл
байна.
Гуламтаяа удхалаад, һүниндѳѳ
дууран,
Гуниглан удхалаад, һэмээхэн
дуулан,
Гуурһаар хээлэдэг байхаш
яагаабиб гэжэ
Гутажа һууна гүш заримдаа
гэнтэ?
Наһанай хүндэ хатуу байдалһаа
Нарбын хюруу хайлахагүй —
гайтай даа,
Нюрган дээрээ тээжэ гараһан
зоболон
Нюурташ үлэнхэй уршалаа
болон.
Эжы, шинии нангин бодол
Эжэлэн минии дууряантай
хамтал,
Эльгэ зүрхэеэ зобонгүй
ябабалшни,
Элдин жаргал — бэлэг намдал!..

***

Талын гүб, хадын гүб?
Таахын аргагүй. Теэд лэ
Тэнгэриин наранда харлатараа
таалууһамби.
Тэнэжэ дайдаар зайһанби,
Тунгалаг аршаанаар
ундалһанби,
Таамаг һалхи гудамхиһанби
Туулган мододто абирһанби —
Талыншьеб, хадыншьеб!

БОДОЛНУУД

Толгой соо бусалжа, тэршэлжэ,
Тоомоо таһаран бусайдажа
орёолдон,
Торожо, гулдиржа, бодолыем
гэршэлжэ,
Тоогүй олон баримтанууд
гороолно.
Бэе бэеэ тамалаадшье үзэнэ,
Бэлэн бэшэ тулалдаа ябуулна,
Бэхэ гуурһаар туршаадшье
зурына.
Бэрхэ хатуу тоосоондо
табилуулна.
Зүһэн бүриин зүбшѳѳл хэнэ,
Зүргэ харгы зүрхэндэ зүлгэнэ,
Зүдэрүү байдалда зугаа
хэдэрүүлнэ,
Зүһэгүй һанаанда зүүдхэл
зүүлгэнэ.
Үнгын бодолнууд, баримтанууд
үрэжэ,
Үнэтэ зоригыем барижа
залгнна,
Үндэр хүсэлһѳѳ зайлангүй
үргэжэ,
Үнэнтэ хэрэгые буртагһаа
далдална.

Г. БАЗАРЖАПОВА.

ШОГ

НОХОЙДОО — ТОҺО

Нютаг нуга бүхэндэ элдэб зантай хүнүүд байдаг шуу. Одоо һайрхуу зангаараа алдаршаһан нэгэ хүн ой ухаанһаам гарадаггүй. Тиимэ ехэ зѳѳри суглуулдагшьегүй һаа, ходол элдэб юумэеэ һайрхажа, хүн зоной энеэдэ наадан болодог.

Нэгэтэ үни заяанай уулзаадүй ябаһан бага наһанайнь нүхэр айлшалжа ерэбэ ха. Гэрэйнь эзэн айлшанаа хам тэбэрижэ мэндэшэлһэнэй удаа, тэрэнэйнгээ урда баяншагаар үзэгдэхын түлѳѳ:

һамгаан, оо, һамгаан, сүндүүг соохи шара сүүмхэтэй мүнгэнһѳѳ абаад, магазинда ошыш даа,—гэжэ һѳѳл бардамаар дууграба.

Уданшьегүй нилээд халамгай болонхой, һайрхаха юумэеэ оложо яданхай һуутараа, газаа нохойн хусахые шагнаад:

— һамгаан, оо, һамган, нохоймнай юундэ хусанаб? Тэрэ ехэ боошхотой тоһонһоо хилээмэдэ түрхеэд, нохойдоо үгэлши даа. Хүнэй хэлээгүйдэ нохойгоо турааха зонта,—гэжэ бабарба.

Тэдэнэй хѳѳрэлдэһѳѳр байтар газааһаа уур сухал, гани галзуу болоһон хүршэнь орожо ерээд:

— Нохойтнай хониноймбахалзуурые таһа хазаад, нэгэ гуяыень бүхэлеэр эдеэ. Хониием түлэгты. Үгы һаатнай, сүүдтэ үгэхэб! —гэжэ шангарба.

Гэрэй эзэн айлшанайнгаа урдаһаа хялам хараад:

— Таанар шэнги нохойгоо үлэн хооһоор байлгагшагүйб. Һамгамни мэнэ һаяхан нохойдоо тоһотой хилээмэ садатарань эдюулээ,—гэжэ хүршэдѳѳ даруу номгоноор хэлээ һэн ха.

Г. РИНЧИНО.

БЭЛИГТЭЙ ХАТАРШАН

Буряадай АССР-эй габьяата артистка, Буряадай гүрэнэй оперо, баледэй театрай балерина Ольга Коротковае фотокорреспондент А. Истоминой буулгаһан зурагууд дээрэ харанат.

Ольга Короткова Ленинград хотын хореографиин училищи дүүргээд, түрэл Буряад ороноо бусажа ерэһэн юм. Манай ороной элитэ хореограф, сууда гараһан Ольга Генриховна эдир басаганай бэлигые тон зүбѳѳр таажа, хатарай ехэ замда гаргаа.

Ольга Короткова хатаржа эхилһээр тиимэшье үнинэй бэшэ. Тиигэбэшье Чайковскиин «Хүн шубуута нуурай» Одетта—Одиллиин, Меликовэй «Инаг дуран тухай домогой» Мехиенэ Бану гээшын, Хачатурянай «Спартагай Фригия — Эгинын партинуудта болон «Жизель», «Гурбан мушкетёр», «Ангар гоохон дүүхэй» болон бусад баледүүдтэ шадамар бэрхээр хатарна.

Ольга Короткова—бэлигтэй хатаршан. Ѳѳрынгѳѳ һанаһан юумэндэ ходо хүрэжэ, нэтэрүүгээр хүдэлдэг. Зохёохы ажалай талаар ехэ бэдэрэлгэ хэжэ, образуудые тобоймоор гаргана.

Залуу балеринын үшѳѳ ехэ амжалтануудые түйлаха байһанда этигэнэбди.

Нэгэ дуун тухай домог

АХЫН УЙДХАР

Урданай сагта һэн ааб даа. Эхэ эсэгэһээ гээгдэжэ, үншэн хэнзэ болоһон аха дүү хоёр ажаһууһан гэлсэдэг. Ан гүрѳѳл агнажа, хонжоо наймаашадта арһа шүрбэһыень наймаалжа, амин хоолойгоо тэжээдэг байгаа.

Намар хожомшог, бугын урамдаанай дүүрэһэн хойно булганай бууралые бариха, үнэгэнэй үнэтэйень шэлэжэ агнаха зорилготой баруун урдахи Баярта уула тээшэ хүбүүд ошобо. Хонолгоёо Баяртынгаа оройдохи талмайда хэхэбди гэлсээд, хоёр тээшээ тараба ха. Аха Орбоониинь орой гансахан зѳѳринь болохо Барда нохойгоо дахуулжа, ойн олон тоото һудалнуудые үгсэбэ, уруудаба. Хабсагайн боорёор булганай мүр обёоржо ядан сүхэрѳѳд, Барда нохойнгоо һайгаар гурбахан хэрмэ арай шамай оложо буудаад, дүүтэеэ болзолдоһон газар тээшээ шэглэбэ. «Ан гүрѳѳл хүйтэрхэжэ, буртагтаа ороол хаш даа, олзомнай тулюурхан байжа болохонь ха. Үри шэрэеэ ямар аргаар хааха гээшэб», гэһэн бодолдо химэлүүлэн, дүү Солбонтоёо уулзаха талмайдаа дүтэлжэ ябатарнь, урдань холошог бэшэ гүйжэ ябаһан нохойнь хусажа, һүүлээ хабшан гангинаад ерэбэ. Обёороод, тэрэнгиин забһараар харахадань, туйлай томо шэлүүһэн урдаһаань хоёр-гурба харайгаад, хойто хоёр хүл дээрээ бодошобо ха. ... боон абаһаар залд гэбэшье, бага ... гэ амияа дарад гээд:

— Уулын эзэдэй табисуурые ... намда хоро хүргэхэ хүсэлтэй хаш... гэжэ хэлээд, шумууһан түргэн... сахюуртахаяа мүрһѳѳ мүлтал... сээжыень барижа шагаагаад бууд... жархиһаниинышье тэрэ..,

Дүтэлжэ ерээд харахадань, шэлүү... һэнэй арһа хэдэрһэн дүүнь алда... унашанхай хэбтэй бэлэй. Уйдх... гашуудалда дарагдаһан Орбоон ... шэ энэ наһан соогоо ан гүрѳѳ... буу барижа шагаахагүйб ... шахаа тангаригаа үгэһэн гэхэ.

Үнгэрһэн сагай үйлые һануул... хүгшэржэ зүнтэглэхэ тээшээ боло... Барда нохойгоо дахуулаад, ба... хонидые адуулжа ябахадаа, ... уйдхарта дуу дууладаг байгаа г...

Хойтохи уулын оройдо
Хониной шэнээн шэлүүһэ-
Хожомдожо ерэхэдэ,
хододоо тэндэ гунигтай.
Урдахн уулын оройдо
Унаганай шэнээн шэлүүһэ-
Урдадхажа ерэхэдэ,
Одоо тэндэ гунигтай.

Энэ дууниинь удангүй олоной ду...да гараһан гэхэ.

Д. ДОРЖИЕВ.

ГУРБАЛЖАН ТААБАРИНУУД

Дэлхэй дээрэ гурбан хүндэ бии —юун бэ?

Томоотой хүнэй үгэ хүндэ,
Тураг шубуунай дали хүндэ,
Тодожо буулгахада, ураг хүндэ.

Дэлхэй дээрэ гурбан хүйтэн— юун бэ?

Хулгайша хүнэй нюдэн хүйтэн,
Хобууша хүнэй хушуун хүйтэн.
Худаг гүнзэгы бол, уһан хүйтэн.

Дэлхэй дээрэ гурбан юумэнһээ айдаг— юунһээб?

Зорнг ехэтэһээ зон айдаг,
Зоболонто үбшэнһѳѳ булта айдаг,
Үритэй хүн һүүдэрһээ айдаг.

Дэлхэй дээрэ гурбан номгон б... —юун бэ тэрэ?

Унтажа хэбтэгшын нойр номгон,
Эрдэм ехэтын зан номгон,
Хонхон туруута хонин номгон,

Эдэ таабаринуудые Хорин ай...магай Аалан нютагһаа Рыт... **ЦЫРЕНДОРЖИЕВ** гэгшэ элы... бэ.

Һудамшуу

«ДЭМЫ ТАБИҺАНАЙ» ХОЙШОЛОН...

Хүн бүхэн сүлѳѳтэй сагаа тон зүбѳѳр үнгэргэхые оролдодог шуу. Ажалай һүүлээр клубта ошожо, уран һайханай фильм гү, али гоё һайхан концерт наада хараха дуратайшуул илангаяа олон байдаг. Үгышье һаа, библиотекэ ошоод, шэнэ ном, газетэ, журнал уншажа. эрдэм бэлигээ баяжуулхада бүришье гоё ааб даа. Эдэбхитэйшүүлынь уран һайханай бүлгэмэй хүдэлмэридэ хабаадалсажа, бэлиг шадабаряа туршажа, нютагайхинаа баясуулжа байдаг гээшэ.

Харин тинхэдэ Валентина Санжиева юундэшьеб даа клубай сонхо доогуур ходоро гараад, хайшаашьеб яарадаг байгаа. Үетэн нүхэдэйнгѳѳ концерт наада бэлдэжэ, хоолойнгоо хонгёое, бэеынгээ габшагайе туршажа сүлѳѳгүй байхадашье клубай үүдэ татажа ородоггүй һэн. Һара наранай тохёоһон мэтэ хаа ганса ороо һаа, нэгэл тиимэ бодомжогүйхэнѳѳр бүгэдэние хаймадан хараад, һѳѳл бардам юумэ гаража арилшадаг бэлэй. Наймадахи классто һуража байһан басаганайнгаа үдэшэ бүхэндэ үгы болошоходо, халаг даа, гэртэхиинь ехэшье анхарлаггүй, нүхэдтѳѳ ошоо юм бэзэ гэжэ һанадаг байгаа ха. Тэрэ үдэшэ Валя һѳѳл хүхюутэй юумэ гэрэлэйнгээ урда зогсонхой, бэеэ хаража, үһэеэ заһажа байгаа һэн.

— Басага-ан. баһа хайшаа ошохоёо түхеэрбэш?—гэжэ эжынь һэшаагаа зобонги хэлэбэ. Гоёмсуу бардам зантай басаган тэрэ дороо уршаганаад, эжыгээ үзүүрлэн харахатайгаа:

— Клубта ошохом. Концерт наада тэндэ бэлдэнэбди,—гэжэ шал худалаар хэлэбэл даа.

— Һургуулиин үхибүүдэй хэхэ юумэн тэндэ үгы бэшэ юм гү,—гэбэ эжынь.

— Һэ, жаахан үхибүүн гэжэ намайгаа һанана гүш! Ахамад классто һуража байһан хадаа юу хээ мэдэхэ болоһон байхабди. Ѳѳрѳѳшье залуу ябаа һэмнайт,—гэжэ хэлээд, гэдэргээшье харангүй ошогшо һэн.

Гэртэхиниинь энээн тухайдань һургуулидань мэдүүлээ һэн гү, али үгы гү? Бү мэдэе. Харин Валя Санжиева «юу хээ» үнэхѳѳрѳѳшье һайса мэдэхэ байшоо.

Тэрэ үдэшэ Валя клубта ошоогүй. Сугтаа һурадаг нүхэдэйнгѳѳ, жэшээнь, Дыжит Цыренова, Тамара Цыренова, Бутыдма Бальжинимаева, Дарима Надмитова, Михаил Степанов, Цыденжаб Дамдинов, Валерий Цыренов гэгшэдтэй тэрэ үдэшэ хэнэйдэшьеб архидаад, халамгай юумэд Аргатынгаа түб гудамжаар дуу зугаа наяруулан, энэ тэрээгүүр тэмтэржэ ябабад ха. Дэн лэ үлүүсэ зохолһон нюдаргынгаа шалаае гаргаха, хэлэ амаа бүлюудэхэ гэхэдэнь, хүнүүдшье дайралдабагүй. Тиимэ бэлээр хүнүүдэй дайралдахагүй хада клуб тээшэ шэглэбэд. Клубай ойро нэгэ хүнэй бүрэлзэхые обёорхотойгоо хамта дүтэ ошолой. Тушаан болоходо, сугтаа наймадахида һуралсадаг Самажаб Раднаева гэгшэ харатайханаар дайралдашаба.

— А-а ши, Самажаб, алтайш! Хэды соо нигэжэ бэеэ амяарлаад ябаха хүмши? Бидэнһээ тэрьедэнэ гүш даа?—гэжэ һогтуу хүйхэрнүүд халдажа оробо.

— Яагаа хээгээбта, архи уужа ябахаяа эшэнэгүй гүт! Һургуулидамнай дуулдаха, хүнүүдшье элдэбээр хэлсэхэ бшуу,—гэбэ Самажаб. Тиихэдэнь Валя Санжиева урагшаа даб гээд, архнин шорон үнэрѳѳр анхилһан амаа хамартань тулган шахуу дугташахатайгаа:

— Маа. үндѳѳд үзэлши!.. Ямар бэ, хоншуухан гү? Маанадһаа тэрьедэжэ холо ошохогүйш, хаа-ха-ха!—гэжэ доромжолбо.

— Яагаа гээшэбта, болиит,—гэжэ Самажаб гэдэргээ сухариба.

Тиихэдэнь Валя Санжиева улам галзууржа:

— А-а, үшѳѳ тиихэбши-и!—гээд, Самажабай үһэнһѳѳ шүүрэлдэшэбэ. Хоёр басагадай носолдожо байхые бэшэдынь һонирхон хаража, буришье һүрѳѳтэйгѳѳр наншалдахыень тухирба. Ямаршьегүй элүүр ябаһан Самажабые диилэжэ ядахадаа, Валя Санжиева газарһаа шулуу абаад, толгой руунь аһан шадалаараа буулгажархиба. Самажаб унашоо һэн.

Гайхамаар юуб гэхэдэ, сугтаа һурадаг хани басагадыншье, хаража байһан хүбүүдшье һогтуу галзуугаар аашалһан Валиие хорёогүй ха юм.

Аргатада алдаршаһан үйлэ муутай энэ ушар байгша жэлэй апрелиин 11-нэй үдэшэ тохёолдоо. Тэрэ үдэшэ Самажаб Раднаева клубта кинофильм хараад, гэртээ ошожо ябаа.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо аяар найма һара болоо. Самажабай үетэн нүхэд юһэдэхи классто һурана. Тиихэдэ Самажаб Раднаева һургуулида ошохо аргагүй зобоно. Хоёр һарын туршада больницада хэбтээ, гэмтэһэн толгойгоо аргалуулаа. Энэншье балай туһа болоогүй хаш. Мүнѳѳ тэрэ гэртээ байна. Хирэ хирэ болоод лэ гэмтэһэн тархинь эрьежэ, дэмы юумэ хѳѳрэхэ ушаршье гарана. Тархнингаа шүүд халта һонор болохотой хамта басаган һургуулидаа ошохоо тэгүүлнэ, 9-хи классто һуража байһан үетэн нүхэдтѳѳ бүхы сэдьхэлһээ атаархана. Тиигэнгүй яахаб Арбадахиие дүүргээд, дээдэ һургуулида орохо, мэргэжэлтэ болохо хүсэлэнтэй ябаа ха юм. Тиигээд эжыдээ хамһалсаха, дүүнэрээ һургалсаха тухайда ходо хэлэдэг байгаа. Дүрбэн дүүнэрынь үшѳѳ бишыхан, эгээ багань дүрбэтэй болоожо ябана. Эсэгэнь совхоздо яһала хүндэтэй байһан юм. Адуушанаар хүдэлжэ, адуун һүрэгѳѳ жэлһээ жэлдэ олошоруулжа байтараа гэнтын усалда ороод, наһа бараа һэн. Эжынь, Дыжид Улзытуевна, бэе муутай, совхоздо хүдэлдэггүй. Ушар тиимэһээ Самажаб һурахые эрмэлзэжэ, сүлѳѳтэй сагаа тон зүбѳѳр үнгэргэхые оролдожо ябаа.

Һанаха найдаха ехэ басаганайнь нимэ хохидолдо ороод байхада, дары түргэн хэмжээн абтаха гэжэ һанахаар бэлэй. Теэд үнэн дээрээ ямаршье хэмжээн абтаагүй. Тархяа гэмтэһэн Самажаб мүнѳѳ болотор үлбэр ядаруу зандаа, һургуулидашье һураха аргагүй гэртээ хэбтэнэ.

Энээн тухайдань Хурамхаанай аймагай прокуратура мэдэнэ гү? Мэдэнэ даа, яахын аргагүй һайса мэдэнэ гээшэ. Мүрдэлгэ, мүшхэлгэ хэһэн нэрэтэй болоод, ямаршье хэмжээ абангүй орхиһон байна. Ямар шалтагаанһаа боложо аймагай прокурор М. З. Манданов иимэ шиидхэбэри хэһэн байгаа хаб? Энэнь ойлгогдоногүй.

Самажаб Раднаева үбшэн үлбэр болонхой, һургуулида һуранагүй. Энэние нүхэр Манданов һайн мэдэнэ. Үнѳѳхи үйлэ муутай хэрэгыень эсэстэнь хүргэнгүй орхиходонь, Самажабай эжы гайхаһан, голхорһоншье байха. Арайл гэжэ прокурорто нэгэтэ ерэхэдэнь, элдэб янзын, оройдоо жиирэй хүнэй ойлгохын аргагүй юумэ хэлээд, һанаа амархан табиһан бэзэ. Үбшэн басагаяа бишыхан үхибүүдээ орхёод, дахин Хурамхаанда ерэхэеэ түбэгшѳѳгѳѳ бэлэй.

Теэд һургуулиин директор, багшанар энээн тухай мэдээгүй гэжэ гү? Хойто үдэрынь, мэдэһэн юм. Муунь гэхэдэ, зоргоороо замбуурһан һурагшадайнгаа хулиган аашые мүнѳѳ болотор шүүмжэлээгүй байһаар. Энэ асуудалаар педсовет, түрэлхидэй суглаашье тусгаар хээгүй. Наншалдаа үүдхэһэн һурагшадайнь олонхинь комсомолшууд ха юм. Һургуулиин комсомолой организаци абяагүй байһаар. Энэ одоо гайхамаар гээшэ.

— Тэдэнэй наншалдахада бидэ яахабибди. Һүниндѳѳ мүрдэжэ, һахижа ябаха пастух бэшэ хаямди,—гэжэ В. Б. Хышиктуев (үнгэрһэн һуралсалай жэлдэ Аргатын дунда һургуулиин директор байһан юм) хашалгүйхэнѳѳр харюусаха юм. «Намһаа саагуур, наранһаа наагуур» гэжэ уялгадаа хандадаг хүнэй харюу одоол иимэ байдаг шуу. Хэды жэлэй саана энэ һургуулиин һурагшад уһан тулам болотороо архидаад, директорэй байдаг (В. Б. Хышиктуевай) гэрэй сонхын шэл шулуудаһан байна. Эгээл эндэһээ эхитэй хулиганууд улам саашаа годооролдожо, сугтаа һурадаг нүхэрэйнгѳѳ толгойе соорторнь сохиходоошье, сэдьхэлээ зобоногүйл.

Багшанар түрэлхид хоёрой хоорондо харилсаагүй байһанай хойшолон одоо энэ гээшэ.

Ерээдүймнай халаан үхибүүд ха юм. Тэдэнэй хуби заяан багшанарай, түрэлхидэй, олониитын мэдэлдэ байдаг гээшэ. Тиихэдэ Самажаб Раднаевагай хуби заяан хэнэй мэдэлдэ байха болоноб?

ПРАВДА · БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Ажалшадай эдэбхи үүсхэл» — уншагшын түрүү бэшэг. Республиканска Хүндэлэлэй самбар. Республикын нютаг нютагуудһаа ерэһэн һонинууд. ТАСС-ай һүүлэй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Буряад орондо нуга сабшалан хүгжѳѳлгын ерээдүйн хараа түсэбүүд» — Р. Тоомпэгэй статья. «Нѳѳсэлгын касса заабол ошоһоной хэрэггүй» — Р. Гомбоевой корреспонденци. Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда: Хилын саанаһаа абтаһан материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: В. Сивковой «Партизанай 415-дахи үнэмшэлгэ» гэһэн статья. «Архиин 13 ...лоо» — Р. Ринчиногой статья. Үхибүүдтэ зорюулагдаһан булан.

Энхир экран

МОСКВА ХАРУУЛНА: 12.55 — дамжуулгын программа. 13.00 — орон доторхи һонин. 13.05 — үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 13.35 — арадай ажахые хүгжѳѳлгэдэ зорюулагдаһан дамжуулга. 14.05 — үхибүүдтэ зорюулагдаһан мультфильмнүүд. 14.30 — концерт. 15.15 — «Поиск» гэһэн телеальманах. 16.15 — «Үхибүүдтэ — фильмүүд», «Неуловимые мстители» гэһэн уран һайханай фильм. 17.30 — эстрадна оркестрэй концерт. 18.00 — СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Гүрэнэй барилгын түрүүлэгшэ И. Т. Новиков телевизор харагшадай асуудалнуудта харюусаха.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 18.30 — «Неделя» гэһэн субботын үдэрэй программа. 19.30 — концерт.

МОСКВА ХАРУУЛНА: 20.00 — орон доторхи һонин. 20.15 — «Уран зохёолшод — 1971 оной Гүрэнэй шангай лауреадууд» гэһэн дамжуулга. 20.45 — «Эфир соо Залуушуул» гэһэн дамжуулга. 22.30 — «Танай бэшэгүүдээр» гэһэн дамжуулга.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 22.50 — «Земля Рязанская» гэһэн киноочерк. МОСКВА ХАРУУЛНА: 23.00 — Хоккей наадалгаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлѳѳ эхилһэн нааданда ЦСКА — «Спартак» командануудай наадан харуулагдаха.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н-04604. Заказ № 111...